

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA: KATEDRA TECHNICKÉ VÝCHOVY

**METODY OSOBNÍHO ROZVOJE ŽÁKŮ NA PRVNÍM STUPNI
ZÁKLADNÍ ŠKOLY**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Jméno a příjmení: Eva Elicharová
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Léta studia: 2007 - 2012

Vedoucí diplomové práce: Mgr Jan Krotký
Plzeň, březen 2012

Prohlášení :

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškeré zdroje, kterých jsem v práci použila.

V Karlových Varech: dne 31. 3 2012

Eva Elicharová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé práce, **Mgr. Janu Krotkému**, za metodické vedení a cenné rady, oponentce diplomové práce, **Mgr. Ivaně Hrubé**, za připomínky, které mi pomohly směřovat práci tak, aby splnila svůj účel.

Ráda bych také poděkovala svým kolegyním ve škole za spolupráci a podporu.

Chci také poděkovat svým žákům, bez kterých bych tuto diplomovou práci a hlavně obě metodické příručky nezpracovala. Jejich radost z tvorby, zaujetí, nadšení a hlavně vztah, který společnou činností postupně vznikal, je pro mne, jako učitelku cennou motivací pro další práci.

OBSAH

1 Úvod	str. 1
1.1 Cíl diplomové práce	str. 2
1.2 Využití závěrů diplomové práce v pedagogické praxi	str. 3
2 Problematika osobnostního rozvoje žáků prvního stupně základní školy	str. 4
2.1 Vymezení cílové skupiny žáků	str. 4
2.2 Problematika osobního rozvoje žáků cílové skupiny	str. 5
2.3 Význam pracovních činností pro osobnostní rozvoj žáků	str. 7
3 Tvorba návrhu metodické příručky pro učitele	str. 9
3.1 Výzkumná práce – její zaměření a cíl	str. 9
3.2 Průběh projektu	str. 10
3.3 Realizace projektu	str. 11
3.4 Vyhodnocení projektu	str. 16
3.5 Návrh metodické příručky pro učitele	str. 18
4 Pracovní činnosti – rozčlenění	str. 23
4.1 Pracovní činnosti na prvním stupni základní školy – ŠVP	str. 23
4.2 Rozdělení nácviku pracovních činností podle ročníků	str. 24
4.3 Ukázky prací z připravované metodické příručky	str. 25
A) KERAMICKÁ HLÍNA	str. 25
B) PŘÍRODNÍ MATERIÁLY	str. 30
C) PRÁCE S PAPÍREM	str. 36
D) PRÁCE Z ODPADOVÉHO MATERIÁLU	str. 41
E) PRÁCE Z DRÁTU	str. 47
F) PRÁCE Z LÁTKY	str. 53
G) PRÁCE Z KŮŽE	str. 59
H) PRÁCE SE DŘEVEM	str. 65
I) LIDOVÁ ŘEMESLA	str. 71

5 Shrnutí, závěr	str. 78
5.1 Evaluace splnění stanoveného cíle diplomové práce	str. 78
5.2 Doporučení pro doplnění školského vzdělávacího programu	str. 78
5.3 Závěr	str. 79
Použitá literatura	str. 80
Přílohy	

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SLOVNÍK CIZÍCH POJMŮ

- 1) *Dyskalkulie* – porucha počítání
- Dyslexie* – porucha čtení
- Dyspraxie* – porucha koordinace
- 3) *RVP* – Rámcový vzdělávací plán školy stanovený Ministerstvem školství
- 4) *MŠMT* – Ministerstvo školství, mládeže, tělovýchovy
- 5) *ŠVP* – Školní vzdělávací plán vytvořený a schválený konkrétní školou na základě RVP
- 11) *Kreativita* – tvořivost
- 12) *Kooperace* – spolupráce
- Kompetice* – soutěživost
- 13) *OSV* – osobnostní a sociální vývoj
- 17) *Zvláštní škola* – do roku 2000. Od roku 2000 = Praktická škola, Zvláštní škola a pomocná škola v současné době = Základní škola, Mateřská škola a Praktická škola
- 18) *Klíčové kompetence* – dovednosti rozhodující o budoucím, společenském nebo profesním uplatnění žáka
- 22) *Paralingvistika* – věda o zvukové stránce komunikace prostřednictvím jazyka a řeči
- 27) *Expresivní tvořivost* – bezprostřední, spontánní tvořivost
- 29) *Empatie* – schopnost vcítění, porozumění problémů druhého

1 ÚVOD

Pro každé dítě znamená vstup do školy zásadní vývojový mezník v jeho životě. Zatím co do této doby byla hlavní činností dítěte hra, zahájením školní docházky začínají zcela nové a neznámé povinnosti:

- a) časně v určenou hodinu vstávat
- b) denně jít do školy, ať se dítěti chce, nebo nechce
- c) pracovat ve škole na základě určených pravidel, které musí dítě dodržovat
- d) učit se soustředěnosti, pozornosti, zodpovědnosti
- e) učit se sebedisciplině
- f) učit se žít v novém kolektivu a podřizovat se autoritě

Většina dětí se na vstup do školy těší, ale pak zjistí, co vše se od nich vyžaduje a prvotní nadšení se může změnit v odpor, netečnost, nechuť, nezvládnutí svého chování, až agrese. Tyto změny v chování dítěte pak mohou vést až ke zdravotním potížím.

U některých dětí se začnou projevovat specifické poruchy učení – například dyslexie, dyskalkulie, dyspraxie a další.¹

Mohou se začít také projevovat psychosomatické potíže – neurotické projevy v chování.

Významným prvkem prevence těchto patopsychologických a somatopsychických projevů je kladný, motivační vliv rodiny a učitele ve vzájemné součinnosti.

„Rodina je nejkompexněji působícím prvotním prostředím, které po celé dětství a dospívání formuje a vychovává.“²

Vzájemná spolupráce rodiny a učitele je pro zdravý a kreativní rozvoj osobnosti dítěte nezbytná, stejně tak jako je podstatný vliv osobnosti učitele. Ten je novou autoritou, která vstupuje do života dítěte.

Učím na Základní škole, mateřské škole a praktické škole Karlovy Vary ve Staré Roli 13 let. Za tuto dobu pedagogické praxe mně stále více zajímá vztah mezi učitelem a žákem, osobnostní rozvoj žáka.

Učitel je podle mého názoru významným motivačním faktorem nejen při vyučování. Přímou ovlivňuje osobnostní rozvoj žáků a charakter jejich činností. Měl by

---

¹ *Slovník cizích pojmů a zkratk*

² *HRABAL Vladimír: Pedagogicko psychologická diagnostika žáka, SPN Praha, 1989, str. 23*

umět rozumět dětem, vnímat individualitu každého žáka, svou osobností jim být určitým vzorem.

Základním požadavkem RVP³ školy je mimo jiné využívat „nových forem vyučování“ – nikdo však nestanoví, o jaké nové vyučovací metody jde a jak je metodicky používat. Do současné doby se žádná instituce, která vzdělává budoucí učitele, nezabývá komplexně touto problematikou. Je tedy na každém z nás, jak dokážeme využít svých schopností a zkušeností v procesu vzájemného porozumění (učitel – žák a naopak), umět v dítěti probudit radost, aktivitu, zájem při poznávání nového.

Podle mého názoru, důležitou motivací pro získání zájmu žáka o učení se novému, je praktická činnost formou hry. Je třeba využít toho, co dítě zná, umí a dělá s radostí, zájmem. Postupně pak přecházet od jednoduchého ke složitějšímu. Dovednosti z těchto praktických činností pak dítě pod vedením učitele, využívá v ostatních předmětech, ročnících. Proto předmět „Praktické činnosti“ považuji za jeden z klíčových.

1.1 Cíl diplomové práce

Cílem mé diplomové práce je zpracovat druhý díl metodické příručky námětů pro učitele, kteří vyučují žáky 1. až 3. stupně Základních, mateřských a praktických škol předmět Praktické vyučování.

V roce 2000 jsem zpracovala metodickou příručku pro pracovní vyučování žáků 4. až 6. ročníku zvláštních škol: „Dílenské práce – náměty pro učitele.“ Tuto příručku vydalo nakladatelství PARTA, Praha a od svého vydání slouží mým kolegyním a kolegům jako inspirace pro práci se žáky nejen v předmětu „Výtvarné činnosti, Pracovní činnosti“ ale i pro práci v nepovinných předmětech.

MŠMT⁴ zpracovalo rámcový vzdělávací plán pro základní školy, mateřské školy a praktické školy, na jejichž základě si školy vytvořily vlastní školní vzdělávací plány ŠVP.⁵

Mezi předměty 1. až 3. ročníku je zařazen předmět „Praktické činnosti“, pro který je moje metodická příručka určena.

---

³ *Slovník cizích pojmů a zkratek*

⁴ *Slovník cizích pojmů a zkratek*

⁵ *Slovník cizích pojmů a zkratek*

1.2 Využití závěrů diplomové práce v pedagogické praxi

Předmět „Pracovní činnosti“ je na Základních, mateřských a praktických školách vyučován od 1. do 3. ročníku. Každá škola má svůj ŠVP zpracován jinak, i když vždy musí vycházet z RVP Ministerstva školství. Z toho vyplývá i skutečnost, že náplň předmětu Pracovní činnosti se na jednotlivých školách odlišuje, je vyučován jiným způsobem, má jinou náplň – záleží vždy na vyučujícím, jeho zájmech a schopnostech. Na vyučování tohoto předmětu nejsou učitelé při svém vysokoškolském studiu vůbec připravováni. Nikdo z nich není odborníkem na tuto problematiku. Někteří učitelé se předmětu praktické činnosti věnují opravdu s entuziasmem, bohužel však, většina z nich výuku tohoto předmětu podceňuje.

Svou diplomovou práci směřuji tak, aby mohla být pro učitele jednoduchou pomůckou s konkrétními náměty pro práci se žáky 1. až 3. ročníků. Současně také poukazuji na skutečnost, že je na každém z nás, každém učiteli, jak dokážeme využít svých schopností a zkušeností ve vztahu ke svému žákovi, jak mu dokážeme porozumět, vzbudit v něm radost z tvořivé práce, aktivitu, zájem při poznávání nového.

2 PROBLEMATIKA OSOBNOSTNÍHO ROZVOJE ŽÁKŮ PRVNÍHO STUPNĚ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Vstup do školy je významnou změnou životní situace dítěte. Zásadně se mění jeho dosavadní denní pořádek. Vedle rodičů a jejich autority, nyní přibude autorita učitele. Celý život rodiny je ovlivněn požadavky školy.

Dítěti jsou ukládány nové povinnosti, na které si musí zvykat. Do této doby byla jeho hlavní činností hra, nyní musí plnit úkoly, soustředit se na své povinnosti, učit se sebedisciplíně. Vstupem do školy se však dítě také stává „platným“ členem společnosti – otec i matka chodí do práce a ono do školy.

Osobnost dítěte, stejně jako osobnost každého z nás se rozvíjí v činnosti. Je tedy důležité upevňovat vztah žáků ke školním aktivitám a činnostem. Dát jim možnost prožívat radost z úspěchu, samostatnosti, tvořivosti. A to je úkolem učitele – vnímat individualitu každého svého žáka, snažit se porozumět mu a naučit se komunikovat s ním i jeho rodiči.

2.1 Vymezení cílové skupiny žáků

Vzhledem k tomu, že metodická příručka pro učitele kterou jsem vydala, zahrnuje práci se žáky 4. až 6. ročníků, zvolila jsem jako cílovou skupinu své diplomové práce žáky 1. až 3. ročníku. Smyslem tohoto výběru je můj záměr, aby obě části na sebe navazovaly a tvořily tak ucelenou nabídku učitelům 1. až 6. ročníku Základních, mateřských a praktických škol.

Současně však první ročník povinné školní docházky považuji za klíčový. To, jakým způsobem se dítě adaptuje na školu a školní prostředí je důležité pro další formování jeho vztahu ke vzdělávání, hodnotám (hodnotové orientaci), vztahu sama k sobě. „Učení je pro člověka celoživotním procesem.“⁶

Proto je pro mě osobně práce učitele se žáky v mladším školním věku jednou z nejzodpovědnějších. „Dítě bohužel nemívá vždy štěstí na skvělé rodiče. Mělo by však mít právo na skvělé učitele.“⁷

---

⁶ Belz Horst, Siegrisl Marco: *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*, Portál, Praha, 2001, str.19

⁷ *Moderní vyučování, časopis o učitelích a jejich práci*, Dr. Josef Raabe, s.r.o. Praha, Duben 2007, str.7
Článek: *Dobrý učitel a dobrý psycholog jedno jest*. Autorka Hana Skálová

2.2 Problematika osobního rozvoje žáků cílové skupiny

Zvolila jsem cílovou skupinu žáků 1. – 3. třídy základní školy – to znamená žáky mladšího školního věku (6 – 9/10 let). Rozvoj osobnosti dětí mladšího školního věku je determinován zásadní životní změnou – vstupem do školy.

„Osobnost žáků mladšího školního věku se vlivem změněných vnějších a vnitřních podmínek neustále mění a vyvíjí, vytváří se nové vlastnosti, zdokonaluje se celá struktura osobnosti.

Dominující motivací se stává celková snaha učit se a postupný vzrůst uvědomělých motivů. Zájmy žáků se výrazně „objektivizují“. To znamená, že předmětem jejich zájmu již není jenom sama zájmová činnost, ale čím dál tím víc její výsledek, její výtvar. Významným motivačním prvkem žáků mladšího školního věku je očekávání odměny, nebo trestu.⁸

Ze své učitelské praxe mám zkušenost, že pro rozvoj osobnosti dítěte je skutečně velmi důležitý prožitek úspěchu, odměny za výsledek své snahy. Je to zásadní motivační prvek ve výchově a vzdělávání dítěte.

Toho lze s úspěchem využít právě v pracovním vyučování, kde hraje hlavní roli individuální tvořivost žáka.

Podle výzkumů v této oblasti, dochází u dětí k rozvoji stupně a dynamiky tvořivosti hlavně od 6. roku života – čili v období mladšího školního věku.

„Význam tvůrčího jednání i myšlení ve všech oborech lidské činnosti stále stoupá a v době vědeckotechnického rozvoje je již jasné, že další rozvoj společnosti bude směřovat ke složitě a náročným aktivitě téměř každého jedince.“⁹

V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání je osobnostní, sociální a morální výchova zařazena jako jedno z průřezových témat. Do ŠVP byla tato výchova zařazena jako povinný obsah od září 2007.

Do těchto tématických okruhů patří:

- a) Osobnostní rozvoj¹⁰
- rozvoj schopnosti poznávání
  - sebepoznání a sebepojetí

---

⁸ Štěpanovič Josef, Greisinger Jaroslav: *Psychologie*, Avicenum, Praha, 1985, str.188

⁹ Honzíková Jarmila: *Teorie a praxe tvořivosti v pracovní výchově*, Pedagogické centrum, Plzeň, 2003 str.5

¹⁰ Srb Vladimír a kol.: *Jak na osobnostní a speciální výchovu*, Občanské sdružení Odysea, Praha, 2007, str.6 - 7

- seberegulace a sebeorganizace
- kreativita¹¹

b) Sociální rozvoj

- poznávání lidí
- mezilidské vztahy
- komunikace
- kooperace a kompetice¹²

c) Morální rozvoj

- řešení problémů a rozhodovací dovednosti
- hodnoty, postoje, praktická etika

„Někteří učitelé a ředitelé škol považují osobnostní, sociální a mravní výchovu za natolik důležitou, že na ní zakládají svůj školní vzdělávací program. OSV¹³ vnímají nejen jako příležitost k rozvíjení osobnosti žáka a dobrých mezilidských vztahů ve třídách, ale také jako základní podmínku efektivního vyučování.“¹⁴

Patřím mezi učitele, kteří skutečně osobnostní a sociální vývoj dítěte považují za nezbytný základ všeho vzdělávání a výchovy žáka. Současně však jsem přesvědčena, že tento program nelze realizovat bez podpory dalšího vzdělávání učitelů.

V publikaci Vladimíra Srba je uveden výsledek výzkumného projektu. Cílem projektu bylo zmapovat smysluplnost využití OSV ve školních vzdělávacích programech. „Učitelé, kteří prošli dlouhodobějším vzděláváním v OSV (150 a více hodin), uvádějí, že pro ně osobně je OSV přínosem v těchto oblastech:

- vnímají pozitivní změny v chování svých žáků
- zlepšili se v komunikaci se žáky
- zlepšili se v komunikaci s rodiči
- zlepšili se v práci třídního učitele
- začali používat nové výukové metody
- zlepšili se ve vedení reflexe se žáky

¹¹ *Slovník cizích pojmů a zkratek*

¹² *Slovník cizích pojmů a zkratek*

¹³ *Slovník cizích pojmů a zkratek*

¹⁴ *Srb Vladimír a kol.: Jak na osobnostní a speciální výchovu, Občanské sdružení Odysea, Praha, 2007, str. 6 - 7*

- mají zájem se dále vzdělávat v OSV
- vnímají přínos OSV pro svou vlastní osobnost a pro osobnost žáka.¹⁵

„Aby učitel mohl rozvíjet tvořivost, měl by sám o tvořivosti něco vědět. Hlavně co to vlastně tvořivost je, jak ji lze rozvíjet.

Učitel by měl zároveň respektovat tvořivou osobnost žáků. Čím je žák mladší, tím víc je odkázaný na vedení učitele, nebo jiných dospělých.¹⁶

2.3 Význam pracovních činností pro osobnostní rozvoj žáků

V roce 2000 jsem vydala metodickou příručku pro učitele 4. až 6. ročníků zvláštních škol – „Dílenské práce“.

Důvodem byla skutečnost, že od počátku své učitelské praxe jsem vyučovala v těchto ročnících naší Zvláštní školy¹⁷ (dnes je název školy – ZŠ, MŠ a PrŠ Karlovy Vary). Dílenské práce jsem učila proto, že v podstatě žádná z mých kolegyně tento předmět vyučovat nechtěla.

Mně naopak tato problematika zajímala. Problém byl ale v tom, že žádná pedagogická fakulta na výuku dílenských, či praktických činností své absolventy nepřipravuje a také to, že je absence kvalitních učebnic, či metodik pro učitele. Ve své metodické příručce jsem se snažila dát svým kolegyním a kolegům inspiraci a určitý návod k práci se žáky v tomto předmětu.

Dalším důvodem však byla skutečnost, že jsem pozorovala změny v chování žáků při práci v těchto hodinách. Do tříd Zvláštní školy byli zařazováni žáci s různými handicap, s poruchami chování, nepřizpůsobiví.

Právě u těchto žáků – pokud se mi podařilo zaujmout je pro práci s různorodými materiály – se projevovaly změny v chování, jednání. Atmosféra ve třídě se podstatně zlepšila, zvlášť, pokud jsme pracovali na společném projektu.

Někteří ze žáků v těchto hodinách poprvé zažili úspěch, radost z vlastní práce, pochvalu učitele.

Byli mezi nimi i takoví, kteří na podobné pocity nebyli zvyklí ani ve svých vlastních rodinách. Ubylo vulgárních výrazů, nezvladatelných projevů, agrese a naopak naprostého

¹⁵ *Srb Vladimír a kol.: Jak na osobnostní a speciální výchovu, Občanské sdružení Odysea, Praha, 2007, str. 6 - 7*

¹⁶ *Honzíková Jarmila: Teorie a praxe tvořivosti v pracovní výchově, Pedagogické centrum, Plzeň, 2003 str. 8*

¹⁷ *Slovník cizích pojmů a zkratek*

nezájmu. Zlepšila se komunikace mezi žáky, atmosféra ve třídě. Tyto změny se pak sice pomalu a postupně, přenášely i do ostatních vyučovacích hodin.

V žádném případě nechci přeceňovat význam pracovní výchovy jako jediného výchovného prostředku. Přesto však změn k lepšímu u některých žáků si všimli i ostatní učitelé, a postupně se mnou začali spolupracovat. Prvky pracovní výchovy pak využívali i ve svých předmětech.

Naše škola se změnou školních zákonů stala školou základní a speciální, ale problémoví žáci zůstali.

V té době jsem vyučovala i na prvním stupni a snažila se využívat svých zkušeností i zde. Abych si ujasnila svou hypotézu, že pro osobnostní rozvoj žáka je podstatné využít motivace k podpoře individuálních zájmů žáků, a na tomto základu pak stavět další výchovně vzdělávací proces, zpracovala jsem si výzkumný projekt. Svůj výzkum jsem zaměřila na rozvíjení osobnostních a komunikativních kompetencí žáků 1. ročníku ZŠ, MŠ a Praktické školy.

Komunikativní kompetence jsou v ŠVP zahrnuty pod tak zvanými „Klíčovými kompetencemi“¹⁸. Mou snahou bylo ověřit, jak tyto kompetence, které jsou pro osobnostní rozvoj žáků velmi důležité, ovlivňuje právě pracovní vyučování.

---

¹⁸ *Slovník cizích pojmů a zkratk*

3 TVORBA NÁVRHU METODICKÉ PŘÍRUČKY PRO UČITELE

3.1 Výzkumná práce – její zaměření a cíl

a) Výzkumné hypotézy

V návaznosti na teoretickou část své diplomové práce jsem si stanovila tyto hypotézy:

- a) Pracovní vyučování kladně ovlivňuje osobnostní rozvoj žáka
- b) Pracovní vyučování kladně ovlivňuje chování žáků, jejich vzájemný vztah, pracovní atmosféru ve třídě

Jejich cílem bylo zjistit:

- do jaké míry ovlivňuje pracovní vyučování komunikativní schopnosti žáků, jejich osobnostní rozvoj
- zda pracovní vyučování může ovlivňovat chování žáků a jejich vzájemný vztah ve třídě

b) Zdroje projektu

Za základní zdroj projektu jsem si vybrala publikaci Jarmily Skalkové „Obecná didaktika“, kde v kapitole – Komunikativní a emocionálně motivační dimenze vyučování – uvádí: „Analýza komunikativní dimenze vyučování znamená obracet pozornost k tématice mezilidských vztahů v procesu vyučování, k interakci učitelů a žáků i žáků mezi sebou.“¹⁹

Rozbor mezilidských vztahů, který Jarmila Skalková ve své publikaci uvádí, mi pomohl v orientaci zvolené problematiky. Důležitá pro můj výzkum je také kapitola, která rozebírá význam komunikačních činů učitele a žáka:

„Komunikační čin učitele vnímají žáci velmi citlivě. Komunikační čin učitele se projevuje v jednání učitele. Jeho pohotové a správné řešení problémů a konfliktů ve třídě je pro žáky významným sdělením o názorech, postojích i hodnotové orientaci učitele. Komunikační čin žáka může mít podobu sdělení o tom, jaký je jeho vztah ke školní práci, ke spolužákům.“²⁰

Podle mého názoru komunikační čin žáka (verbální i neverbální), také odráží jeho zkušenost z rodinného prostředí, vliv výchovy, kulturní úrovně rodiny, sociálního učení. Tato skutečnost se významně projevuje právě u žáků speciálních a zvláštních škol, kde

¹⁹ Skalková Jarmila: *Obecná didaktika*, ISV nakladatelství, Praha 6, 1999

²⁰ Skalková Jarmila: *Obecná didaktika*, ISV nakladatelství, Praha 6, 1999

úroveň rodinného zázemí žáků je velmi různorodá. U některých dětí dokonce negativně působící, či primitivní.

Ve své publikaci – Pedagogicko psychologická diagnostika žáka – uvádí Vladimír Hrabal: „Morální a sociální vývoj žáka, jeho schopnosti navazovat pozitivní vztahy ve skupině, komunikovat, spoluúčastnit se jejího řízení, závisí do jisté míry na dispozicích získaných v rodině. Pro vývoj vztahů ve třídě je velmi důležitý počet žáků, jejichž sociální a morální vývoj je brzděn výraznými nepříznivými vlivy v rodině.“²¹

Dalším zdrojem, který jsem ve svém projektu využila je odborný časopis LEMON, č.2, rok vydání 1997, který pojednává o komunikaci. Přesto, že časopis je určen jako učební test pro zdravotnické pracovníky, zaujala mne kapitola o paralingvistice. „²²

„V paralingvistice je obsažen emocionální význam a nálada. To, jak jsou slova vyslovena. Můžeme tím totiž potvrdit, nebo naopak vyvrátit to, co verbálně sdělujeme.“²³

Učitel by měl podle mého názoru také kontrolovat svůj hlas, svůj verbální i neverbální projev. Současně by měl vést žáky ke vzájemné interakci, komunikaci, naučit je, jak se projevovat v kolektivu, zapojit se do součinnosti a nebýt rušivým elementem. Proto jsem do svého průzkumu zahrнула také pozorování paralingvistických jevů u dětí a současně jsem se snažila o rozpoznání negativních rysů mého osobního paralingvistického projevu a jejich korekci.

3.2 Průběh projektu

1) Cíl projektu

Cílem mého projektu bylo potvrdit, nebo naopak vyvrátit hypotézy, které jsem si stanovila:

- zda pracovní vyučování kladně ovlivňuje rozvoj osobnostních a komunikativních schopností žáků.
- pracovní vyučování kladně ovlivňuje chování žáků, jejich vzájemný vztah ve třídě, pracovní atmosféru třídy.

---

²¹ Hrabal Vladimír: *Pedagogicko psychologická diagnostika žáka*, SPN, 1989

²² *Slovník cizích pojmů a zkratk*

²³ LEMON: *Učební texty pro sestry a porodní asistentky*, č.2, iDVP Brno, 1997

2) Odůvodnění projektu

Ve školním roce 2009/2010 jsem vyučovala žáky 1. stupně základní školy (dříve speciální školy). Již během prvního čtvrtletí jsem zaznamenala značné rozdíly mezi žáky. Týkalo se to chování, řečových, motorických a osobnostních schopností žáků.

Stanovila jsem si tedy úkol, zmapovat tyto problémy a promyslet metodiku výuky tak, abych žákům pomohla v jejich osobnostním rozvoji a v překonávání některých handicapů.

3) Hlavní oblasti problémů žáků

Sestavila jsem si soupis základních oblastí problémů:

- plynulost řeči
- vulgární výrazy
- nevhodné projevy v chování – agresivita, nezájem až apatie
- neschopnost vyjádřit své pocity, potřeby
- nekomunikativnost, malá slovní zásoba
- neschopnost vzájemné spolupráce, vzájemné podpory, pomoci

Na základě těchto stanovených problematik, jsem vypracovala výzkum, který mapuje stav na začátku a konci projektu.

Předpoklad – výzkum by měl měřitelným způsobem potvrdit, nebo vyvrátit mé hypotézy.

Součástí projektu bylo stanovení specifické metodiky práce se žáky, která je postavena na přirozených schopnostech a zájmech žáků, a maximálně využívá možností pracovního vyučování.

4) Popis projektu

- a) cílová skupina: žáci 1. ročníku základní školy, počet 12 žáků
- b) časové rozvržení: listopad 2009 – květen 2010
- c) vyhodnocení projektu: červen 2010

3.3 **Realizace projektu**

- a) Zhodnocení pozorovaných jevů v časovém úseku:
  - listopad 2009
  - květen 2010

b) Pro zmapování stavu zvolené problematiky jsem zvolila významné metody:

pozorování

popis

dotazník

- hodnocení v průběhu činností²⁴
- zapisování zjištěných jevů do osobnostního listu žáka
- vyplnění dotazníku

c) Kriteria hodnocení

Stanovila jsem je na základě srovnávání úrovně komunikativních dovedností a projevů chování.

Dotazník (příloha A)

Zpracovala jsem dotazník, který jsem rozdala všem vyučujícím v tomto ročníku. Dotazník byl vyplněn v průběhu měsíce listopadu (příloha B) a následně v průběhu měsíce května.(příloha C)

Pozorování a průběh hodnocení podle daných kritérií probíhalo během školní výuky, v průběhu všech činností jak výukových, ve vyučovacích hodinách, tak volno časových

– o přestávkách, vycházkách, hrách, ve školní družině.

d) Hodnocené kategorie

- a) řeč – plynulá, méně plynulá, poruchy řeči
- b) slovní zásoba – přiměřená, slabá
- c) výslovnost – správná, nesprávná, poruchová
- d) komunikativní chování – bez problémů, překřikování, vyrušování, tiché, nezřetelné, nekomunikuje, násilné

e) Kriteria hodnocení

Žáci byli zařazeni do skupin na základě vyhodnocení dotazníku v měsíci listopadu.

1. skupina – žáci s dobrou slovní zásobou, kteří se dokáží plynule smysluplně vyjádřit, občas nesprávné výrazy, chování bez problémů

---

²⁴ Hrabal Vladimír: *Pedagogicko psychologická diagnostika žáka*, SPN Praha, 1989, str.115 - 119

2. skupina – žáci, kteří sice mají dobrou slovní zásobu, uměli by se vyjádřit, ale ostýchají se mluvit, či se nějak projevit. Jsou ostýchaví, stydí se mluvit, nechají se překřičet a předběhnout ostatními
3. skupina – žáci, kteří se straní ostatních, špatné navazování kontaktů, špatné navazování komunikace s nimi, bázliví, ustrašení, apatičtí, neteční
4. skupina – křiklouni, řvouni, upřednostňování sebe před ostatními, vulgární výrazy, chudý slovník, dokazování své síly nadřazeností, agresivní chování, hrubé chování

Z celkového počtu žáků 12, byli v měsíci listopadu zařazeni do

1. skupiny – 4 žáci
2. skupiny – 5 žáků
3. skupiny – 2 žáci
4. skupiny – 1 žák

Na hodnocení se podíleli všichni vyučující v ročníku.

f) Zvolené metody práce

- 1) Zaměřit se na působení učitele na žáky a na kultivaci jejich vzájemných vztahů.
Posílit vzájemný emocionální zájem, vytváření aktivizační, pozitivní atmosféry ve třídě.²⁵
- 2) Motivace žáků k rozvíjení komunikativních kompetencí a osobnosti, s využitím jejich zájmu o některé činnosti, které se dají vhodně a účelně použít v pracovním vyučování:
  - výtvarné zájmy
  - hudební a pohybové zájmy
  - manuální zručnost
  - vlastní návrhy činností
- 3) Zapojení žáků do „Školního rozhlásku“ školy, podpora samostatnosti a kreativity žáků.

---

²⁵ Hrabal Vladimír, ml.; Man František; Pavelková Isabela: *Psychologické otázky motivace ve škole, SPN Praha, 1984, str.149 - 153*

- 4) Využití pocitu úspěchu, motivačního působení pochvaly, odměny – jak uvádí ve své publikaci Vladimír Hrabal ml., a kolektiv – „Pro učitele je účelné mít v rezervě širokou škálu intenzity pochval, aby bylo možno dostatečně diferencovat reakce na jednotlivé výkony žáků.“²⁶
- 5) Společné objevování nových pojmů, korekce nesprávných, vulgárních projevů – kde vedoucí roli přebírají sami žáci. Učitel je v pozici organizátora, pozorovatele a usměrňuje činnost směrem ke zvolenému záměru a vzorci chování.
- 6) Žák v roli učitele – vysvětluje a názorně předvádí ostatním postup práce, činnosti. V této roli by se měli všichni žáci prostrídat, aby prožili stejné pocity a výjimečnost okamžiku. Učitel je v roli usměrňovatele a případně poradce. Chování ostatních žáků si „Učitel – žák“ koriguje sám.

g) Praktické využití zvolených metod práce a vyhodnocení projektu

- 1) Na začátku projektu jsem nabídla svým žákům základní materiály a činnosti:
  - keramickou hlínu
  - výtvarné potřeby
  - xylofon, píšťalku
  - tanečky, rozcvičky
  - vyprávění, říkanky

Hlavním smyslem bylo, pozorováním zjistit, jaké kdo má zájmy, schopnosti.

I když si žáci mohli vybrat i jiné činnosti, možnosti v podstatě nevyužili a všichni se postupně zapojili hlavně do práce s keramickou hlínou. Ke keramické hlíně jsem pak postupně přidávala další materiály, jako papír, textil, kůži, přírodní materiál jako kamínky, proutí, listy, plody. Také jsme pracovali s drátem, plastem a podobně.

Úspěchem bylo, že děti postupně zapomínaly na svůj ostych, vulgaritu, nevhodné chování. Žádný žák nezůstal mimo.

---

²⁶ Hrabal Vladimír, ml.; Man František; Pavelková Isabela: *Psychologické otázky motivace ve škole*, SPN Praha, 1984, str.160 - 169

2) Později jsme si o činnostech, které žáky zaujaly společně povídali. Udělali jsme společně výstavku výsledků těchto prací. Každý autor svou práci popsal tak, jak to uměl, ostatní doplňovali.

Vzájemně si práce oceňovali, učili se při tom respektovat druhého, obdivovat a uznat práci druhého. Tři žáci zazpívali, ostatní se dle zájmu zapojili. Na výstavu jsme pozvali vedlejší třídu. Když měli autoři slovně uvést své práce, opět nastaly komunikační problémy. Žáci ztratili pocit bezpečného zázemí, byli před hosty nejistí.

3) Opakováním těchto činností, se zapojením hudby a pohybu, začali být žáci postupně schopnější plynule a souvisle bez překřikování, strkání, popsat svou práci. Ostatní se naučili poslouchat a vnímat druhého. Dokázali nejen mluvit o sobě, své práci, ale hlavně reagovat na poznámky ostatních, zapojit se do společné práce, navzájem si pomáhat.

4) Ve vyhledávání nových pojmů byli žáci aktivní. Dokonce zapojili i své rodiče. V únoru jsem začala žáky připravovat na vystoupení ve školním „Rozhlásku“. Společně jsme sestavili program. S tím souvisela výuka základů rétoriky, správného a zřetelného vyslovování, modulace hlasu a žáci pracovali s velkým potěšením a zájmem.

Do „Rozhlásku“ nepatřily žádné vulgární a slangové výrazy, překřikování, vykřikování.

Tato metodika práce měla velký úspěch. I ti největší křiklouni se začali opravdu snažit, a ostatní jim pomáhali. Začala fungovat vzájemná aktivizace, aby společné vystoupení bylo co nejlepší. Fungovala vzájemná korekce – děti se samy navzájem upozorňovaly na nesprávné výrazy chyby, nikdo se neurazil, naopak se snažily zlepšit svůj výkon. Vystoupení ve školním rozhlase jsem dětem nahrála – (proběhlo v měsíci březnu). Znovu jsme si záznam přehrávali, žáci živě diskutovali a těšili se na příští vystoupení.

5) Spolupráce žáků ve třídě se skutečně podstatně zlepšila. Na společných vycházkách sbírali materiál pro práci ve třídě, byli aktivní, projevovali zájem o školu. Prvky pracovní výchovy – podle možností a vhodnosti jsme spolu s ostatními vyučujícími zařazovali i do ostatních hodin. Podařilo se nám získat i podporu rodičů – i když ne všech.

Atmosféra ve třídě se změnila k lepšímu. Děti se do školy těšily, přicházely s novými nápady a jejich práce ozdobily chodby celé naší školy.

3.4 Vyhodnocení projektu

a) Popis zvoleného jevu:

Zvolený jev – změna kvality osobnostního rozvoje žáků, jejich komunikačních schopností

b) Dokumentace vlastností zkoumaného jevu:

Zvolené metody dokumentace – pozorování
– dotazník pro učitele

Pro tvorbu dotazníku jsem čerpala z publikace Stanislava Langera: Předlohy pro hodnocení žáků, 2. vydání, Kotva 2003

c) Kdo prováděl výzkum:

Třídní učitelka (já)
Učitelka anglického jazyka
Zastupující třídní učitelka
Asistentka školní družiny

d) Počet hodnotitelů: 4 vyučující

e) Počet žáků ve výzkumné skupině:

12 žáků 1. třídy
Pro potřebu dotazníku byl každému žákovi přidělen číselný kód.

f) Etapy výzkumu:

- 1. etapa – listopad 2009
Tato etapa byla prováděna za účely zmapování aktuálního stavu chování, komunikačních kompetencí a dalších projevů žáků.

- 2. etapa – červen 2010

Tato etapa byla prováděna za účelem zjistit, zda došlo k předpokládaným změnám – zlepšení v chování žáků, jejich komunikačních schopností a aktivity ve vyučování.

g) Vyhodnocení dotazníku listopad 2009

SKUPINA Č.1	4 žáci
SKUPINA Č.2	5 žáků
SKUPINA Č.3	2 žáci
SKUPINA Č.4	1 žák

h) Vyhodnocení dotazníku červen 2010

SKUPINA Č.1	7 žáků
SKUPINA Č.2	4 žáci
SKUPINA Č.3	1 žák
SKUPINA Č.4	0 žáků

SHRNUTÍ

Vyhodnocení dvou základních dotazníků, které jsem se svými kolegyněmi zpracovala jasně prokázalo výrazné zlepšení žáků:

- a) V sociálních kompetencích – zlepšilo se podstatně chování žáků. Zmizelo vulgární a agresivní chování. Ve třídě se vytvořily mezi žáky přátelské, kooperativní vztahy. Vzájemná podpora a pomoc se stala samozřejmým aspektem chování.

Žáci, kteří se dříve stranili skupiny, se stali nenásilně její součástí. Podle mého názoru došlo k pozitivnímu posunu v osobnostním rozvoji žáků.

- b) V komunikativních kompetencích – řečových a vyjadřovacích schopnostech:

V měsíci listopadu bylo možné do skupiny č. 1. – to znamená – žáků bez problémů se slovní zásobou, schopností vyjadřovat se, zařadit pouze čtyři žáky.

Na konci výzkumného období . v měsíci červnu již do 1. skupiny patřilo sedm žáků. U ostatních se tyto schopnosti znatelně zlepšily, a i žák, který na počátku měl problémy s navazováním kontaktů a spíš se ostatních stranil, ztratil ostych a plně se do skupiny zařadil.

Lze tedy usuzovat, že hypotézy, na kterých byl výzkum postaven se naplnily a potvrdily můj předpoklad – že pracovní vyučování je nedílnou součástí výchovy i vzdělávání žáků a napomáhá velmi výrazně osobnostnímu rozvoji žáka právě svými různorodými činnostmi, které využívají všech schopností žáků a motivují je ke kreativě, aktivitě a vzájemné spolupráci.

3.5 Návrh metodické příručky pro učitele

A) Cíl navrhované metodické příručky:

Smyslem navrhované metodické příručky pro učitele je zpracovat jednoduché a přehledné návody a náměty, které by mým kolegyním a kolegům pomohly:

- 1) orientovat se v problematice pracovního vyučování žáků 1. – 3 ročníku základní školy
- 2) zvolit si vhodné pracovní činnosti, které jsou postaveny na zkušenostech, jsou prověřeny na několika generacích žáků
- 3) využít svých vlastních kreativních schopností a schopností žáků
- 4) být inspirací pro další aktivity, které vychází z předloh této metodické příručky

B) Členění obsahu:

Návrh metodické příručky je rozdělen na:

- Úvod – ve kterém se zaměřuji na cíl praktických činností žáků, úkoly, na které je potřebné se zaměřit, dále na materiály, které lze využívat a na výrobky, jejich smysl a další možné využití.

- V dalším odstavci pak vysvětlují náročnost tvořivé práce a možnosti jejího využití jako motivu pro samostatnou aktivní práci žáků.
Důležitým momentem je nabídnout učitelům různé možnosti hodnocení výrobků. Jedná se o velmi složitý aspekt pracovního vyučování, kdy žáci očekávají ocenění, pochvalu. Je třeba hodnotit práce hlavně na základě aktivity, individuálních možností žáků (některé děti jsou postižené).
Je také třeba odlišit hodnocení prací individuálních a společných.
- V další části metodické příručky se zaměřují na jednotlivé základní materiály, se kterými budou děti pracovat. Každý druh materiálu je samostatnou kapitolou, s náměty a ukázkami, včetně návodů na výrobu.

C) Zpracování námětů v jednotlivých kapitolách

Každý námět je zpracován přehledným způsobem tak, aby byl pro učitele i žáky jednoduše, přehledně a podrobně pochopitelný a současně byl motivující.

U každého námětu je stanoven:

- Úkol – to znamená, které činnosti jsou zde využity, jak souvisí s mezipředmětovými vztahy, co konkrétně zde při tvorbě tohoto námětu procvičujeme
- Materiál – přesně dokumentuje jednotlivé typy a druhy materiálu, které lze k výrobě použít
- Nástroje a pomůcky – je zde uveden výčet pomůcek a materiálů, které jsou k výrobě potřeba
- Bezpečnost práce – upozorňují na zásadní problematiku bezpečnosti při zacházení s určenými nástroji a pomůckami
- Pracovní postup – přesný, postupný popis návodu práce
- Využití – nabízím možnosti využití hotového výrobku, jak ve škole, tak individuálně pro žáka

- Nákres, fotografie
- rozkreslený postup a vzhled hotového výrobku, detailní fotografie

D) Úrovně tvořivosti žáků 1. – 3. ročníku ZŠ a jejich rozvoj

Návrh metodické příručky je postaven tak, aby využil úrovně tvořivosti žáků 1. – 3. ročníku základní školy, a aby nabídl možnosti jejího rozvoje. Zásadou práce s touto metodickou příručkou je respektování individuality žáka.

„Všeobecně je uznáváno pět úrovní tvořivosti:

- expresivní tvořivost²⁷
- produktivní tvořivost
- objevování úrovně tvořivosti
- emergenční (nejvyšší) úroveň tvořivosti²⁸

U žáků 1. – 3. ročníku ZŠ je typická úroveň expresivní, produktivní a objevovací.

Expresivní tvořivost je sice typická pro děti předškolního věku, ale přetrvává i v počátku prvního roku školní docházky. Hlavním znakem této expresivní tvořivosti je spontánnost a volnost. Vidíme ji v dětských kresbách a herních činnostech.

Ve škole se pak začne projevovat tvořivost produktivní. Děti si osvojují jiné způsoby, techniky a výrazy pro svou tvořivost. Postupně se vytrácí spontánnost a volnost. Žák své produkty porovnává s produkty jiných žáků, nebo s požadavky učitele.

„Objevovací úroveň tvořivosti“ spočívá ve skutečnosti, že žák objevuje nové problémy, objevuje něco nového, ale není si vědom, že to před nimi již někdo objevil. Podstatou této úrovně objevování jsou zkušenosti žáka, které si osvojuje učním.

Aby učitel mohl tvořivost rozvíjet, měl by něco o tvořivosti vědět sám. Hlavně – co to vlastně tvořivost je, jak ji lze rozvíjet, znát jednotlivé fáze tvořivého procesu, kterými jsou:

- Preparace (příprava)
- fáze nalezení a formování problému.
Za součást přípravy je pokládáno i vzdělání a soubor životních zkušeností

²⁷ *Slovník cizích pojmů a zkratk*

²⁸ *Honzíková Jarmila: Teorie a praxe tvořivosti v pracovní výchově, Pedagogické centrum, Plzeň, 2003, str. 7 – 10, volně dle textu*

- Inkubace – hledání řešení a současného rozvoje aktivity. V této fázi je velmi časté uplatnění podvědomých aktivit.
- Iluminace (osvícení, inspirace) – objevení částečného nebo úplného řešení. Významnými pojmy jsou „Aha efekt“ a „Nápad“.
- Verifikace – ověřování řešení v praxi, tuto fázi lze dělit na – realizaci a evaluaci²⁹

To znamená, že pokud si učitel tyto základní fáze tvořivého procesu uvědomuje, dokáže s nimi také pracovat.

Promyšleně si pak plánuje postup práce se svými žáky. Rozplánovat si správně postupný průběh práce se žáky, znamená pracovat v etapách, které jsou pro tvořivý proces podstatné, vzájemně na sebe navazují a jejich posloupnost je logická.

Tyto základní etapy postupu práce jsou důležité nejen pro rozvoj tvořivosti, ale také pro celkový osobnostní rozvoj žáka. Ten se tak naučí pracovat ve všech oblastech, včetně učení, promyšleně od jednoduchého ke složitějšímu, logicky. Naučí se trpělivosti a zodpovědnosti za svou práci.

První etapou je formování problému – to znamená, ujasnit si, co vlastně chce dokázat, jak by měl vypadat výsledek, současně také hledat cestu – možnosti řešení, hledat zdroje informací k získání nových poznatků – pochopit podstatu problému.

Pokud žák pochopí a ujasní si cíl svého snažení, úkol, který si stanovil, je třeba přejít ke druhé etapě, kterou je shromáždění všech podkladů a poznatků k dosažení cíle. V této etapě učitel žáka učí systematicky shromáždit všechny nalezené informace, podklady a pomáhá mu nalézt nejefektivnější cestu k dosažení cíle. Žák se učí samostatnosti, rozšiřuje si obzor svých vědomostí, poznává a rozlišuje podstatné od nepodstatného.

Další etapou je stanovení hypotézy – předpokladu, čeho chce a může dosáhnout v souladu se svými schopnostmi, cílevědomostí. V této hypotéze se odráží také sebekoncepce a seberealizace osobnosti žáka.

---

²⁹ Honzíkova Jarmila: *Teorie a praxe tvořivosti v pracovní výchově, Pedagogické centrum, Plzeň, 2003, str.7 – 10, volně dle textu*

V dalším procesu pak nastupuje etapa volby metody – jakým způsobem, jakými nástroji a postupy dosáhne žák cíle, který si stanovil. V této etapě, žák poznává hranice svých možností a učí se je překonávat.

V poslední etapě nastupuje ověřování nebo vyvrácení svého předpokladu – pozorování, hodnocení, prověření výsledků práce, jejich kvality, přínosu, možností využití.

Pokud výsledek práce neodpovídá původní hypotéze, učí se žák hledat novou cestu ke splnění svého cíle, učí se, jak se poučit z chyb, které se staly. Učí se nevzdávat se, posiluje svůj charakter, sebekontrolu, svou aspiraci.

Učitel by měl být citlivým, ale plně kompetentním průvodcem žáka na jeho cestě k rozvoji jeho osobnosti

Čím je žák mladší, tím víc je odkázaný na vedení učitele, nebo jiných dospělých. A to je také smyslem mé práce na návrhu metodické příručky.

Pomoci učitelům při rozvoji tvořivosti žáků, výběru pracovního materiálu, metodické stavbě vyučovací hodiny, vytváření kladné aktivní atmosféry ve třídě a pozitivního psychického klimatu, ve kterém se žákům daří rozvíjet svou individualitu. To pak napomáhá tomu, aby žáci sami poznali své tvořivé schopnosti a dále je rozvíjeli.

Učitel by také neměl dopustit, aby žák byl v kolektivu třídy izolovaný, opomíjený. To pak vytváří u žáků vnitřní bariery, kam patří vnitřní konflikt, nejistota, starosti, strach, sebepodceňování.

Rozhodující silou, která tyto bariery překonává, je vnitřní motivace žáka, realizace sama sebe.

Snažila jsem se tedy předložit učitelům různorodé možnosti motivace žáků tak, aby v navrhovaných činnostech mohli vybírat dle svého zaměření, realizovat se.

4 PRACOVNÍ ČINNOSTI - ROZČLENĚNÍ

4.1 Pracovní činnosti na prvním stupni základní školy - ŠVP

Pracovní vyučování je na 1. stupni ZŠ zařazeno jako vyučovací předmět v tématickém celku „Člověk a svět práce“ (příloha D) (dle RVP). Je zde stanovena základní strategie rozvoje klíčových kompetencí žáků.

Základní klíčové kompetence pro rozvoj osobnosti žáka jsou:

- a) Kompetence k učení – kde si žáci osvojují základní pracovní dovednosti a návyky z různých pracovních oblastí, učí se používat vhodné nástroje, nářadí a pomůcky při práci i v běžném životě.
Učitel umožňuje žákům používat různé materiály, vhodné nástroje a nářadí. Učitel také pozoruje a mapuje pokrok a problémy u jednotlivých žáků.
- b) Kompetence k řešení problémů – kde učitel zadává úkoly způsobem, který umožňuje volbu různých postupů. Žáci si promýšlí pracovní postupy při plnění zadaných úkolů a konzultují je s učitelem.
Učitel se snaží rozvíjet u žáků tvořivost, kreativitu, aktivitu. Vede je k uplatňování vlastních nápadů.
- c) Kompetence komunikativní – žáci si rozšiřují slovní zásobu, učí se popsat postup práce, seznamují se s novými pojmy.
Učitel vede žáky k užívání správné terminologie.
- d) Kompetence sociální – učitel vede žáky ke spolupráci a vzájemné pomoci. Žáci pracují ve skupině, vytváří společné práce při kterých se učí spolupracovat a respektovat nápady druhých. Společně se snaží o dosažení kvalitního výsledku.
- e) Kompetence osobnostní – učitel vytváří u žáků pozitivní vztah k práci, vede je k odpovědnosti za kvalitu svých i společných výsledků práce.
Umožňuje žákům, aby na základě jasných kritérií hodnotili své činnosti nebo výsledky.
Umožňuje žákům – každému z nich, zažít úspěch, pocit jedinečnosti, ale i zodpovědnosti.

f) Kompetence pracovní – učitel vede žáky k dodržování obecných pravidel bezpečnosti práce a pracovní hygieny, včetně používání ochranných pracovních prostředků.

Vede žáky ke správným způsobům užití materiálu a pracovních nástrojů, manuální zručnosti.

Zohledňuje rozdíly v pracovním tempu jednotlivých žáků a podle potřeby žákům v činnostech pomáhá.

Žáci správně, zodpovědně a bezpečně zachází s pracovními pomůckami.³⁰

4.2 Rozdělení nácviku pracovních činností podle ročníků

a) 1. ROČNÍK

V prvním ročníku seznamujeme žáky se základními materiály, jako je papír, modelovací hmota, přírodní materiály, textil. Učíme je jednoduché pracovní postupy. Žáci pracují podle slovní instrukce a názorného předvedení postupu práce. Mají k dispozici předlohu výsledného výrobku.

Osvojují si základy bezpečnosti a hygieny práce. Učí se plánovat a rozvrhnout si pracovní činnosti.

Důraz je kladen na individualitu každého žáka, motivujeme je k samostatnému řešení problémů. Žáci se učí pracovat spolu, komunikovat, používat správné výrazy, vzájemně se respektovat – nepřekřikovat se, pomáhat si.

Každý žák by měl zažít radost ze svého snažení a výsledku práce.

b) 2. ROČNÍK

Ve druhém ročníku k základním materiálům přidáme další možnosti, jako je např. kůže, korálky, drát. Znamená to, naučit se zacházet s dalšími pracovními nástroji. S tím souvisí i nová pravidla bezpečnosti a hygieny práce. Využíváme znalosti a schopnosti žáků, které si osvojili v 1. ročníku.

Zařazujeme složitější pracovní postupy, jako jsou konstruktivní, montážní a demontážní prvky.

Podporujeme skupinovou spolupráci žáků, vzájemnou pomoc, respekt k práci druhého.

---

³⁰ RVP MŠMT – pro Základní, Speciální a Praktické školy (viz příloha –E-.)

Motivujeme žáky k samostatnosti, invenčnosti a kreativitě.

Pochvala, zážitek z úspěchu, radost z práce jsou významnými motivačními prvky.

c) 3. ROČNÍK

Žáci třetího ročníku již samostatně zvládají elementární dovednosti a činnosti. Znají vlastnosti různých materiálů a dovedou je využít při práci.

Podporujeme u žáků navazování a udržování vztahů mezi sebou při vzájemné spolupráci. Upevňujeme tak návyk dobrých mezilidských vztahů a komunikativních dovedností.

Posilujeme u žáků sociální chování, sebeovládání, vedeme je k vnímavosti, samostatnému řešení problémů, aktivitě, iniciativě.

Navrhují a plánují samostatně co a z jakého materiálu budou vyrábět, na základě doporučení učitele.

Učí se prezentovat svou práci, učí se sebehodnocení a reálnému posouzení práce ostatních.

Ve všech třech ročnících navazujeme na schopnosti a znalosti žáků, jejich individuální dovednosti. Při seznamování žáků s materiály a pracovními postupy využíváme také lidových tradic, lidových řemesel v návaznosti na roční období.

Současně učíme žáky pozorovat změny v přírodě, umět je zaznamenat pomocí jednoduchých symbolů.

Učíme je rozumět přírodě, vážit si jí, chránit ji a být její součástí. (příloha E)

4.3 Ukázky prací z připravované metodické příručky

A) KERAMICKÁ HLÍNA

a) 1. ročník:

Žáci prvního ročníku většinou znají jako modelovací hmotu modelínu. Těchto dovedností lze využít. Keramická hlína je ale pro ně novým materiálem. V první řadě je třeba naučit žáky základům zpracovávání keramické hlíny a zacházení s ní. Součástí výuky je také příprava k práci, pracovní pomůcky a úklid, zásady bezpečnosti práce.

Keramické srdíčko

Úkol: Naučit se zacházet s keramickou hlinou a základy glazování. Hnětení, válení, spojování hlíny a její uchovávání. Procvičuje jemnou motoriku, soustředěnost, trpělivost.

Pracovní pomůcky

(včetně materiálu): Modelovací hlína, pracovní zástěra, vyhrnuté rukávy k lokti, podložka pro modelování, látková podložka, nádobka na vodu, tupý nůž (starý příborový nůž), mýdlo, ručník

Pracovní postup:

- 1) Příprava pracoviště – Vyhrnuté rukávy, pracovní zástěra, podložka pro modelování, podložka z látky, nádobka s vodou, nůž. Každý žák má svůj dostatečný prostor na lavici.
- 2) Hlínou stejnoměrně zpracujeme – učitel vysvětlí a předvede zásady zpracování hlíny.
- 3) Vypracujeme stejnoměrný váleček.
- 4) Část odkrojíme tupým nožem.
- 5) Z válečku vytvarujeme srdíčko a konce spojíme navlhčením vodou.
- 6) Necháme vyschnout a vypálíme.
- 7) Učitel žákům srdíčka naglazuje a s jejich pomocí ozdobí.
- 8) Opět vypálíme.

Bezpečnost práce:

- Každý žák pracuje na svém vyhrazeném pracovišti.
- Prsty od hlíny se nedotýkáme obličeje, úst, ostatních žáků

Užití: Dekorace na zavěšení
Dárek pro maminku
Ozdoba na vánoční stromeček

b) 2. ročník:

Ve druhém ročníku žáci ovládají základy práce s keramickou hlinou. Naučili se zacházet s potřebnými nástroji, umí použít glazury, ovládají některé pracovní metody, zásady bezpečnosti práce.

Jako motiv volíme složitější tvary. Využíváme předlohy, prvků lidové tvorby, mezipředmětových souvislostí – například spojení s hudební výchovou.

Pracujeme na společných projektech, konstrukce tvarů, sladění barev.

Žáci se učí vnímat trojrozměrný prostor a využívat jej. Rozvíjí tvůrčí schopnosti, představivost, učí se zodpovědnosti za kvalitu své práce.

Keramická panenka

Úkol: Hnětení, vykrajování, spojování, vlastní tvořivost, vypalování, glazování, rozvoj barevné fantazie, využití prvků lidové tvorby.

Pracovní pomůcky

(včetně materiálu): modelovací hlína, podložka pro modelování, látková podložka, nádoba na vodu, špachtle, nůž, rýsovací jehla, váleček, glazury, štětec, předloha panenky vystřižená z tvrdého papíru – každá jiná (učitel)

Pracovní postup:

- 1) Příprava pracoviště – Podložka pro modelování, látková podložka, pracovní zástěra, vyhrnuté rukávy, nádobka na vodu, rýsovací jehla, nůž, váleček.
- 2) Hlínu stejnoměrně zpracujeme
- 3) Vyválíme válečkem plát
- 4) Na plát obkreslíme rýsovací jehlou tvar panenky podle předlohy a vyřízneme nožem.
- 5) Ozdobíme drobnými kuličkami a válečky, které přilepíme na panenku vodou.
- 6) Necháme vyschnout a vypálíme.
- 7) Glazujeme a vypálíme.

Bezpečnost práce:

- Každý žák má své vyhrazené pracoviště
- Rýsovací jehla se používá pouze za dozoru učitele a po vyrýsování tvaru se mu odevzdá. Jehla nesmí zůstat volně na lavici.
- Stejným způsobem zacházíme i s vykrajovacím nožem.

Užití: Panenku lze přilepit na tvrdý karton dřevěný podklad

Dekorace

Velikonoční přání

Dárek

Velikonoční výzdoba chodby školy, nebo třídy

Spojení s hudební výchovou – lidová píseň „Šly panenky silnicí“

c) 3. ročník:

Žáci jsou schopni pracovat samostatně na vlastních nápadech, učí se sebehodnocení. Zdokonalujeme práci podle předlohy, práci s detailem, společná tvorba prostorových objektů. Prezentace prací, účast na výstavách (Výstava „Svět keramiky“). Učí se vytvářet učební pomůcky pro sebe i mladší žáky – Herbář, Počítadlo, Keramická písmena a podobně.

Keramický herbář

Úkol: Poznávání rostlin dle herbáře, přesnost, detailnost práce, vlastní tvořivost, kreativita, práce s keramickou hlinou a vrbovým proutím. Vyšší stupeň řemeslné dovednosti.

Pracovní pomůcky

(včetně materiálu): modelovací hlína, podložka pro modelování, látková podložka, rychleschnoucí lepidlo, nádobka na vodu, špachtle, nůž, rýsovací jehla, váleček, glazury, štětec, herbář – učebnice jako předloha, oválná forma, drátěné očko na zavěšení, vrbové proutky namočené přes noc ve vodě, drátek jemný, vteřinové lepidlo

Pracovní postup:

- 1) Žáci z vycházek do přírody a z herbáře znají různé druhy rostlin a každý z nich si sám vybere v herbáři předlohu – která rostlina se mu líbí.
- 2) Hlínu stejnoměrně zpracujeme a válečkem vyválíme do oválu, ze kterého oválnou formou vykrojíme základní tvar – podklad.
- 3) Pomocí špachtle, rýsovací jehly, plátků hlíny vytváříme na podkladu plastický tvar vybrané rostliny dle předlohy co nejvěrněji.
- 4) Na zadní straně pevně hlínou přilepíme očko.
- 5) Necháme vyschnout, vypálíme.
- 6) Glazujeme, vypálíme.
- 7) Z vlhkého vrbového proutí (přes noc namočené pruty) upleteme copánek, obtočíme kolem výrobku. Spojíme drátkem a na bocích přilepíme.

Bezpečnost práce:

- S rýsovací jehlou a vykrajovacím nožem pracujeme pod dozorem učitele, stejně jako s lepidlem, tavnou pistolí, kterou lepí vrbový rámeček

Užití: Keramický herbář s popiskami – může složit na stěnách chodby školy, třídy, jako učební pomůcka

Dekorace

Dárek

B) PŘÍRODNÍ MATERIÁL

a) 1. ročník:

Práci s přírodním materiálem předchází společná procházka. Sbíráme podzimní listí, žáci se učí vnímat různé tvary, barvy listů, rozeznávají stromy, tvar koruny, a podobně. Správné pojmenování, počítání listů, stromů – vzájemná mezipředmětová vazba na matematiku, prvouku – roční období.

Dále sbíráme plody stromů – žaludy, kaštiny, šišky, přiřazují je ke stromům. Mech, šípky, plané trnky, plody hlohu, drobné větvičky.

Žáci se učí ochraně přírody, sledujeme případně znečištění přírodního prostředí.

Ze zdánlivě bezvýznamného materiálu se pak vytvoří předmět, který slouží nejen jako ozdobný prvek, ale také jako učební pomůcka.

Je to první společná práce žáků – učí se spolupráci a respektu.

Strážce lesa

Úkol: Naučit se všimnout si věcí kolem sebe, přemýšlet o možnostech jejich využití, rozvíjí se kreativita, smysl pro proporce. Tuto práci spojíme s vyprávěním o naší procházce, čeho si děti všimly, co nového viděly. Po ukončení výroby Strážce lesa – pohádka na motivy „Strážce lesa“ (učitelka).

Pracovní pomůcky: 1 větší polínko s kůrou, nůžky, lepidlo na papír, tavná pistole na lepení přírodnin, pracovní zástěry žáků, mýdlo, ručník

Materiál: Nasbírané přírodniny – listy, šišky, trnky, kaštiny, žaludy, větvičky, mech, barevný papír červený, modrý, žlutý a bílý, ruličky od toaletního papíru – každý žák si přinese.

Barevná čepice s bambulí.

Bezpečnost práce:

- S tavnou pistolí pracuje pouze učitel
- Dohlíží na práci s nůžkami
- Přírodní plody nesmí žáci dávat do úst

Užití: Jako podzimní výzdoba třídy, chodby, školy

Učební pomůcka do prvouky – stromy, listy, plody, které na podzim – roční období

Pracovní postup:

- 1) Pařízek postavíme na stojato (musí mít rovný a širší základ), aby pevně stál.
- 2) Nastříháme z bílého papíru pruhu podle roliček od toaletního papíru
- 3) Roličky bílým papírem oblepíme.
- 4) Vystříhneme z červeného papíru větší kolečka na klobouček muchomůrky a na jedné straně do poloviny nastříhneme.
- 5) Nastřižené strany překřížíme, slepíme.
- 6) Vznikne klobouček, který přilepíme na bílou nohu.
- 7 Vystříhneme pro muchomůrku oči, nos, ústa a drobná bílá kolečka na klobouček.
- 8) Vystříhneme také bílou sukýnku a muchomůrky dohotovíme.
- 9) Kolem polínka naklademe listy, šišky, větvičky, kaštiny, žaludy, kuličky hlohu, trnky.
- 10) Na polínko přilepíme oči – kolečka ze žlutého papíru a doprostřed kuličku hlohu.
- 11) Nos, vousy z mechu, ústa ze žaludů – žáci si sami určují, kam který materiál umístíme.
- 12) Nakonec nasadíme čepici a rozestavíme muchomůrky.

b) 2. ročník:

Žáci již přírodniny znají, umí je sbírat a dovedou s nimi pracovat.

Znají roční období a jejich symboliku. V tomto ročníku se učí uchovávat přírodniny lisováním, sušením tak, aby zůstala zachována struktura materiálu.

Znají základní druhy stromů a keřů a jejich plody.

Znají základní pravidla ochrany přírody.

Těchto znalostí plně využíváme v samostatné práci žáků a dále je rozvíjíme.

Současně procvičujeme jemnou motoriku, představivost, smysl pro vlastnosti materiálu. Měření, počítání – mezipředmětové vztahy s matematikou, mluvnici – říkadla, básničky. Obrázky Josefa Lady: Pouštění draka. Spojujeme výtvarnou výchovu s dějinami, lidovými tradicemi, hudební výchovou

Drak z listí

Úkol: Procvičovat jemnou motoriku – odráží se to v kvalitě psaní, dále znalosti a vědomosti které žáci získávají při práci s přírodními materiály. Poznávat lidové tradice a zvyky v souvislosti s ročními obdobími. Přesné rozpoznání tvarů, rozměrů, kvality materiálu a na základě těchto znalostí naplánovat postup práce. Učí se rozměřovat, počítat, využívat prostor, práce s tvarem. Využíváme hudební a výtvarnou výchovu, mluvnici.

Pracovní pomůcky: Velký tvrdý kartónový papír, nůž, nůžky, podložka na které se bude vykrajovat tvar, lepidlo Herkules, tavná pistole, dlouhý provázek, pracovní zástěra, mýdlo, ručník

Materiál: Listy z lípy, listy z javoru a jiných stromů (listy s delší stopkou), kaštiny, šišky, šípky, větvičky, mech a podobně.

Bezpečnost práce:

- Nůž musí být ostrý aby vykrojil z tvrdého kartonu tvar.
- Žáci pracují pouze pod dohledem učitele.
- Karton vykrajují na podložce aby nepoškodili lavice.
- S tavnou pistolí pracuje učitel.

Užití: Podzimní symbolika
Učební pomůcka – druhy listů, stromů
Dekorace třídy, chodby, školy

Pracovní postup:

- 1) Jedná se o společnou práci žáků – na karton narýsují obrys draka. Ten si musí správně vyměřit a spočítat.
- 2) Draka z kartonu vyřezeme, nepřesnosti odstříhneme.
- 3) Celou plochu draka polepíme listy z lípy, pomocí lepidla Herkules a necháme zaschnout.
- 4) Žáci si pak vyberou přírodniny na oči, nos, ústa a společně s učitelem je tavnou pistolí přilepí. Žáci si určí sami, jak draka ozdobí.
- 5) Provázek použijeme na ocas. Připevníme jej a žáci postupně navazují listy za stopky, případně větvičky, šišky.

Pokud je ve třídě větší počet žáků, mohou se rozdělit do dvou skupin a každá skupina vytváří svého draka – jednoho pro třídu, druhého například pro ozdobu chodby.

c) **3. ročník:**

Při práci využíváme znalostí a dovedností žáků a dále je rozvíjíme. Ve třetím ročníku můžeme práci s přírodním materiálem kombinovat s dalšími materiály jako keramikou, drátem, kůží, papírem a podobně.

Žáci se naučí zacházet s různorodým materiálem, poznají jejich vlastnosti a promyšleně a samostatně je kombinovat.

Šípky z keramiky

Úkol: Vyrobít výtvarně hodnotnou práci spojením přírodnin a keramiky. Naučit se využívat netradičně vlastnosti těchto různorodých materiálů, uplatnit pozorovací schopnosti, výtvarné dovednosti, smysl pro detail a autenticitu. Barevnost, vkus a estetické cítění. Využít znalostí žáků – patří šípek mezi léčivé plody a proč. K čemu se používá.

Pracovní pomůcky: Keramická hlína a vše pro práci s keramikou, nůžky, kovové očko na zavěšení, nebo dřevěná destička jako podklad pro hotovou práci

Materiál: Větvička se šípkou – vybraná tak, aby splňovala estetický požadavek na hotový výrobek.

Bezpečnost práce:

- Dostupný prostor
- Hygienické podmínky
- Dohled učitele

Užití: Dekorace
Dárek

Pracovní postup:

- 1) Z keramické hlíny si žáci vyválí destičku, ovál, nebo libovolný tvar, asi centimetr a půl šířky a délky podle zamýšleného námětu.
- 2) Do tohoto keramického podkladu důkladně otisknou svou větvičku se šípkou tak, aby zanechala dostatečně plastický otisk.
- 3) Pak z drobných kuliček a válečků z keramické hlíny, přesně podle šípkové větvičky dotváří šípky, listy, jejich žilkování, tvar větvičky tak, aby celek byl plastický a odpovídal předloze.
- 4) Využívají obou možností – to znamená hloubky otisku i plastických detailů.
- 5) Práci necháme vyschnout, vypálíme.
- 6) Žáci práci naglazují a znovu vypálíme.

- 7) Hotový výrobek buď nalepíme na dřevěnou destičku, nebo před prvním vypálením důkladně do zadní části vytlačíme drátěné očko na zavěšení.
(příloha F a G)

C) PRÁCE S PAPIREM

a) 1. ročník:

Papír jako materiál je dětem blízký, znají jej. Jsou zvyklé na něj kreslit, vystříhovat, lepit. To znamená, že můžeme těchto znalostí a dovedností využít a současně děti naučit také další možnosti a také jim ukázat různé typy papíru, odlišnost kvality, vlastnosti těchto materiálů a různorodost použití.

Podzimní obrázek

Úkol

Rozpoznávat různé druhy papírového materiálu, rozvíjení kreativity, fantazie, učit se trpělivosti, přesnosti a čistotě práce. Učí se, jak se chovají vodové barvy na různém papírovém podkladu, možnosti rozpíjení barev. Kde všude se papír používá, co máme doma a ve škole z papíru. Vlastnosti papíru. Hořlavost papíru – POZOR.

Pracovní pomůcky:

Nůžky, lepidlo Herkules, tužka, tuš černá, vodové barvy, štětce, kelímek na vodu, pracovní zástěra, mýdlo, ručník

Materiál: Výkresová čtvrtka A3, pauzovací papír, přírodní lýko oranžové nebo zelené, přírodní plody – šípky, hloh.

Bezpečnost práce:

- Nejsou zvláštní nároky na bezpečnost práce.
- Dozor nad prací žáků s nůžkami, dostatek pracovního prostoru.

Užití: Výzdoba třídy, chodby školy

Pracovní postup:

- 1) Výkresovou čtvrtku natřeme vodou pomocí štětce. Pak použijeme vodové barvy a zapustíme je do vlhké čtvrtky. Použijeme podzimní barvy – červená, oranžová, žlutá, hnědá, zelená. Čtvrtku necháme zaschnout.
- 2) Na suchou čtvrtku kolem obvodu nakreslíme tužkou nepravidelný rámeček, který vystříhneme. Rámečky mají být nepravidelných tvarů, vlnité.
- 3) Tyto vystříhnuté rámečky podlejíme pauzovacím papírem.
- 4) Na pauzovací papír pak opatrně nanese trochu vody a také zapustíme zvolené barvy. Necháme uschnout.
- 5) Pauzovací papír, který přesahuje rámeček, odstříhneme.
- 6) Na zaschlý pauzovací papír pak černou tuší nakreslíme pohádkovou postavu, nebo jiný motiv.
- 7) Nakonec roh rámečku ozdobíme nalepenou mašličkou z lýka a přírodním materiálem, například šípkovou větvičkou.

c) **2. ročník:**

Práce s papírovými materiály ve druhém ročníku již mohou být složitější a náročnější. Využíváme možností různorodých variací, způsobů práce, kombinací s jinými materiály.

Přesnější práce s nůžkami, skládání papíru, zapouštění barev, různé typy papíru, vlnité lepenky a podobně. Využíváme mezipředmětových souvislostí – cizí jazyk, názvy v angličtině, němčině pro předměty z papíru.

Adventní kalendář

Úkol: Procvičovat manuální zručnost, čistotu práce, vzájemnou spolupráci – jedná se o společnou práci žáků. Využíváme lidových tradic – vyprávění o vánočních zvycích, významu a smyslu adventu. Význam symboliky, podpora estetického cítění, vkus a nevkus. Žák může popsat Vánoce ve své rodině, svá přání, jaký je smysl dávání dárků. Vánoce v cizích zemích – jejich tradice, využít předmět cizí jazyk.

Pracovní pomůcky: temperové barvy, štětce, nádobka na vodu, nůžky, lepidlo Herkules, laťka, hřebíčky, kladívko, tavná pistole,

Materiál: Červená stužka, vlnitá papírová lepenka, barevný papír – žlutý, bílý, červený a zelený, krabičky od sirek, rezná tkanina, červená propisovací tužka, zlatý staniol od bonbonů, šablona stromečku (učitel)

Bezpečnost práce:

- Připevnění laťky s hřebíčky – učitel.
- Nůžky s kulatou špičkou.
- Jinak nejsou zvláštní bezpečnostní rizika.

Užití: Vánoční výzdoba třídy s překvapením. Do každé krabičky vloží učitel papírek s úkolem na ten den. Úkoly jsou tajné, pro žáky jsou překvapením.

Tento adventní kalendář vytvoří ve třídě slavnostní, tajemnou předvánoční atmosféru.

Úkoly v krabičkách – vyprávění pohádky, zpívání koled, hra na splněná přání a podobně.

Pracovní postup:

- 1) Na vlnitý lepenkový papír si žáci podle šablony stromečku obkreslí jeho tvar, vybarví zelenou temperovou barvou a nechají zaschnout. Tvar stromečku vystříhnou.
- 2) Stromečků je 22 – to znamená od 1.12 do 22.12. – začátek vánočních prázdnin. Stejný počet je i krabiček od zápalek. Ty polepíme červeným papírem, pak režnou tkaninou.
- 3) Ze zeleného papíru vystříhneme proužky, napíšeme na ně červenou propisovací tužkou data od 1. až do 22. Přilepíme je na krabičky.
- 4) Vystříhneme stromečky z lepenky, doprostřed nalepíme krabičku. Vystříhneme hvězdičky ze staniolu. Stromečky ve špičce podlepíme červenou stužkou, stejně dlouhou.
- 5) Latku s hřebíčky učitel připevní na zeď třídy, na hřebíčky připevníme stužky se stromečky.
- 6) Žáci z bílého papíru slepí vánoční řetěz. Na špičku každého stromečku přilepíme hvězdičku.
- 7) Nakonec učitel do krabiček vloží tajné úkoly.

d) 3. ročník:

Ve třetím ročníku můžeme se žáky vyrábět složité tvary, skládané, vystřihované, mačkané a podobně.

Žáci jsou již zvyklí pracovat se základními pracovními nástroji jako jsou nůžky, vykrajovací nůž.

Umí měřit, rozpočítávat plochu a pracovat přesně – dodržovat rozměry. Podílejí se na výzdobě třídy, umí pracovat s plochou nástěnkou, stěnou. Umí prezentovat svou práci.

Čarodějnice

Úkol: Naučit se využít i zbytkového materiálu, pracovat s plochou, rozvíjet fantazii, rozvíjet manuální zručnost, přesnost, čistotu práce. Smysl pro kompozici, vyváženost barev a materiálů. Naučí se pletení copů, drhání, pletení z provázků. Vyprávíme pohádky, říkanky, které žáci znají. Lidové zvyky „Pálení čarodějnic“, čarodějnice jako symbol.

Pracovní pomůcky: Nůžky, vodové barvy, štětce, nádobka na vodu, lepidlo Herkules, tavná pistole

Materiál: Výkresové čtvrtky A3, novinový papír, hrubší tmavý balicí papír, zbytky látek, vln, stužek, přírodní lýko nebo sisal, korálky, větší papírové pytlíky

Bezpečnost práce:

- Nejsou bezpečnostní rizika.
- S tavnou pistolí pracuje učitel.

Užití: Výzdoba třídy, chodby školy

Postup práce:

- 1) Každý žák si pro svou čarodějnici vybere materiál.
- 2) Pro hlavu zmačkáme noviny a vložíme do papírového pytlíku. Vytvarujeme plastickou hlavu, zbytky odstříháme a hlavu přilepíme za zadní část na výkresovou čtvrtku.
- 3) Pod hlavu nalepíme balicí papír ve tvaru šatů. Základ čarodějnice je hotov.
- 4) Obličej omalujeme barvou, namalujeme oči, nos, ústa.
- 5) Z vlny, nebo sisalu nalepíme vlasy.
- 6) Šaty ozdobíme odstřížky různých látek, korálky, stužkami. Upleteme z vlny, sisalu copánky, nebo vytvoříme pomocí drhání kroucené šňůrky a čarodějnici dozdobíme.

Můžeme pak s dětmi udělat módní přehlídku čarodějnic a vybrat tu nejhezčí.

Tato práce podněcuje dětskou fantazii, tvořivost. Práce jsou efektivní a dekorativní.

D) PRÁCE Z ODPADOVÉHO MATERIÁLU

a) 1. ročník:

Volíme dětem známé materiály a velmi jednoduché zpracování. Efekt takových prací je ale značný a žáci jsou motivováni k přemýšlení o dalších možnostech využití odpadového materiálu, který se běžně vyhazuje.

Žáci jsou vedeni k tomu, aby si všímali věcí kolem sebe, zbytečně neplýtvali a nepodceňovali zdánlivě bezvýznamné věci.

Vánoční zvonečky

Úkol: Sbírat kelímky od jogurtů, které jinak vyhazují, přemýšlet o jejich dalším využití. Rozvíjí svou fantazii, tvořivost. Učí se vážit si práce jiných, ekonomičnosti a odvaze, nacházet krásu a využitelnost odpadových materiálů. Rozvíjí logické myšlení, netradiční řešení problémů, manuální zručnost, smysl pro lidové tradice.

Pracovní pomůcky: Nůžky, lepidlo Herkules, tavná pistole, laťka, hřebíčky, kladívko, pracovní zástěra, mýdlo, ručník

Materiál: Kelímky od jogurtů, stříbrný a zlatý staniol od čokolády, nebo alobal, červená stužka, proužky papíru ze skartovacího přístroje, pokud nejsou nastříháme proužky bílého a zeleného papíru, červené zátky z PET lahví

Bezpečnost práce:

- Laťku s hřebíčky – učitel
- Pozor na práci s nůžkami
- Jinak nejsou bezpečnostní rizika

Užití: Ozdoba na stromeček.
Vánoční výzdoba třídy, chodby školy.
Dárek.
Ozdoba nad vánoční stůl.

Postup práce:

- 1) Na dně kelímků uděláme nůžkami otvor.
- 2) Odměříme a nastříháme stejně dlouhé proužky červené stužky – dostatečně dlouhé – děti si musí vyměřit délku. Na jeden její konec tavnou pistolí přilepíme dno červené zátky z PET lahve.
- 3) Po zaschnutí uděláme nad zátkou ve výšce přibližně 2 cm uzel. Volný konec protáhneme otvorem ve dně kelímku. Uzel by neměl projít, takže zátky z PET lahve tvoří uvnitř kelímku zvoneček.
- 4) Na obvod kelímků přilepíme staniol.

- 5) Učitel připraví a upevní laťku s hřebíčky na vybrané místo. Na hřebíčky navážeme hotové zvonečky.
  - 6) Zelené a bílé proužky papírů pak pomocí tavné pistole přilepíme tak, aby tvořily hustou ozdobu připomínající větve smrku.
- Výroba této dekorace je pro žáky jednoduchá, ale výsledek je efektní.

b) 2. ročník:

Žáci umí pracovat s nůžkami, lepidlem, také dokáží zpracovávat netradiční materiály. Můžeme proto zvolit náročnější práce kde je třeba nejen manuální zručnost, ale také schopnost pro vyváženost kompozice, přesnost a čistota práce.

Anděl

Úkol:

Jedná se o společnou práci žáků pod vedením učitele. Vytvořit tento výrobek předpokládá rozvrhnout si správně postup práce, rozdělit úkoly. Žáci se znají a vědí o svých dovednostech. Podle toho si pak mohou rozvrhnout jednotlivé úkoly. Společná práce učí žáky vzájemné spolupráci, zodpovědnosti za svěřený úkol, ocenění práce druhého. Podněcuje je také k dosažení co nejlepších osobních výsledků.

Pracovní pomůcky:

Podložka, nůžky, nůž na vykrajování, tavná pistole, lepidlo Herkules, vodové barvy, štětce, kelímek na vodu, pracovní zástěra, mýdlo, ručník, háček a kladívko na zavěšení, tužka

Materiál: Větší deska z pevného kartonu (například z velké krabice), proužky papíru ze skartovacího stroje – nejlépe bílé, bleděmodré a podobně, hobliny, sisalový provaz, zbytky vlny, zbytky krajek, zlatý – stříbrný staniol z čokolády, bílý papírový sáček, noviny

Bezpečnost práce:

- S tavnou pistolí pracuje učitel.
- Dohlíží na práci s vykrajovacím nožem.
- Jinak nejsou zvýšená bezpečnostní rizika.

Užití: Vánoční dekorace

Vánoční výstava

Pokud pod spodní okraj anděla přilepíme velkou dopisní obálku, mohou do ní žáci vkládat společná přání – co by chtěli poznat, kam na výlet, jaké akce, a podobně.

Postup práce:

- 1) Na karton si tužkou nakreslíme obrys anděla a obrys křídel. Anděla a křídla z kartonu vyřezáme nožem na podložce, abychom nepoškodili lavici. Nerovnosti odstříhneme nůžkami.
- 2) Pomocí lepidla přilepíme andělovi křídla.
- 3) Z proužků papíru si připravíme smyčky – slepíme je v koncích. Smyčky musí být stejně dlouhé.
- 4) Tyto smyčky pak postupně lepíme na šaty anděla tak, že vždy natřeme jeden pás lepidlem, nalepíme hustě smyčky. Po zaschnutí natřeme pod smyčkami další pás lepidla.
- 5) Práce je náročná a na její přesnosti a čistotě závisí celkový výsledek.
- 6) Zmačkáme noviny do placky a vsuneme do bílého papírového sáčku. Vytvarujeme obličej anděla tak, aby byl plastický a přilepíme. Namalujeme vodovými barvami obličej.
- 7) Hobliny stejnoměrně nalepíme na křídla. Pokud je nemáme, můžeme použít jiný materiál, například chomáčky vaty, zbytky krajek a podobně.
- 8) Ze zbytků vlny nebo sisalu vytvoříme vlasy a přilepíme.

- 9) Ze staniolu vystřihneme malé hvězdičky a ozdobíme jimi vlasy, křídla anděla.
- 10) Na zadní část hlavy anděla přilepíme tavnou pistolí očko na zavěšení.

c) **3. ročník:**

Ve třetím ročníku plně využíváme zručnosti žáků, jejich samostatných návrhů. Dáme jim možnost přemýšlet o odpadových materiálech a navrhovat práce s nimi – to znamená, vést je ke kreativitě, logickému myšlení, odpoutání se od zažitých norem spotřebitelských zvyklostí. Učí se přemýšlet nad rámcem běžných společenských konvencí.

Kouzelný sněhulák

Úkol:

Práce na tomto modelu je složitá a vyžaduje soustředěnost, manuální zručnost, trpělivost. Projeví se zde kreativita každého žáka v plné míře – mají možnost uplatnit svou fantazii. Učí se pracovat s novým materiálem, netradiční materiály kombinovat. Práce s tvarem, dekorativními prvky.

Pracovní pomůcky:

Nůžky, lepidlo Herkules, tavná pistole, fixy na folii, anilinové barvy, štětce, kelímek na vodu, mýdlo, ručník, pracovní zástěra

Materiál:

Plastové folie ze starých školních obrazů – například mapy, první pomoc, a podobně, barevný papír, zbytky záclon nebo

krajek, pauzovací papír nebo krepový papír bílý, větvičky, korálky, barevné lýko, zbytky vlny, bílá výkresová čtvrtka

Bezpečnost práce:

- Nejsou zvýšená bezpečnostní rizika
- Práce s plastovou fólií a nůžkami pod dohledem učitele

Užití: Zimní dekorace třídy, chodby školy

Dárek žákům 1. ročníku a podobně

Postup práce:

- 1) Základ tvoří široký kornout stočený z plastové folie. Je třeba jej upravit tak, aby dobře, stabilně stál. Plast se k sobě spojí tavnou pistolí – učitel.
- 2) Výšku a šířku kartonu si žáci vyzkouší, odstříhnou nepotřebné části.
- 3) Hlavu sněhuláka vytvoříme ze čtvrtky bílého papíru – poměříme tak, aby k tělu byla přiměřená. Vytvoříme válec nebo kornout hlavy a tavnou pistolí připevníme k tělu.
- 4) Ze zbytku fólie vytvoříme ozdoby na klobouk a opět je tavnou pistolí přilepíme.
- 5) Fixem namalujeme oči, nos, ústa.
- 6) Tělo potřeme lepidlem a obalíme pauzovacím papírem. Pauzovacím papírem polepíme také čepici, kterou nahoře uzavřeme.
- 7) Tělo i čepici ozdobíme anilinovými barvami – volíme spíše zimní barvy – malujeme hvězdičky, vločky, puntíky a podobně. Po zaschnutí omotáme zbytky záclony, nebo krajky a připevníme tavnou pistolí.
- 8) Můžeme přidat korálky a jiné ozdoby – opět připevníme tavnou pistolí.
- 9) Z větviček vyrobíme koště, omotáme barevným lýkem, ozdobíme malými chumáčky vaty nebo vlnou, krajkou.
- 10) Můžeme také z barevného čtverce papíru vyrobit větrník.

E) PRÁCE Z DRÁTU

a) 1. ročník:

Pro žáky prvního ročníku je práce s drátem složitá a náročná. Drát jako materiál je pro ně neznámý.

Neumí pracovat s kleštěmi, nemají ještě potřebnou zručnost pro práci s tímto materiálem.

Úkol učitele je postupně žáky seznamovat s novou technikou. Učit je přemýšlet o využití možností, které drát poskytuje, ale také rozvíjet motorické dovednosti, zacházení s novými, složitějšími nástroji.

U práce s drátem je nezbytné dodržovat zásady bezpečnosti práce. Drát při neopatrné manipulaci může žáka zranit.

Spolu s možnostmi práce s drátem, učitel také vede žáky k využívání plechového materiálu, který zná každé dítě z domácnosti. Je to materiál, který se běžně vyhazuje – jako například plechové mističky od čajových svíček, tuby od krémů a podobně.

Žák se učí všimnout si věcí kolem sebe a přemýšlet o jejich dalším využití.

a) Vánoční válec

b) Vánoční kužel

Úkol:

Sbírat hliníkové mističky od čajových svíček, naučit žáky vnímat různorodost materiálů, které jsou odpadové a nemají zdánlivě žádné využití. Rozvíjet ekologické myšlení, kreativitu a fantazii. Zdokonalovat motorické schopnosti dětí. Učit je

pozornosti k zacházení s materiálem, uvědomovat si nebezpečí z neopatrnosti, poznávat nové pracovní nástroje a zásady zacházení s nimi. Jedná se o společnou práci žáků – učí se vzájemné spolupráci, respektování druhého, seberealizace, sebehodnocení.

Pracovní pomůcky: Tavná pistole, lepidlo Herkules, nůžky, drátek, elektrické vánoční osvětlení, pravítko, tužka s tupou špičkou, látková podložka, mýdlo, ručník

Materiál: Drátěné pletivo s drobnými oky, hliníkové mističky od čajových svíček, barevný papír, bílé výkresové čtvrtky, zbytky bílé záclony, stužky, celofán na šířku válce, pruh drátěného pletiva 40 – 50cm, na výšku, válce 50 – 80cm

Bezpečnost práce:

- S drátěným pletivem, tavnou pistolí a elektrickým vánočním osvětlením pracuje učitel.
- Žáci nůžkami z vyrovnaných hliníkových mističek nůžkami vystřihují tvary. O ostrý okraj se mohou zranit.
- Je třeba žákům pracovní postup předvést, upozornit je na možnost zranění.
- Učitel je zodpovědný za dohled nad žáky a jejich bezpečnost.
- Lékárnička první pomoci.

Užití: Vánoční dekorace třídy, chodby.

Žáci si mohou tuto výzdobu vyrobit s rodiči i doma.

Postup práce má dvě varianty:

a) Vánoční válec:

- 1) Z drátěného pletiva učitel stočí válec tak, aby pevně stál. Stočené pletivo upevníme pomocí několika drátků – mohou pomoci šikovní žáci.
- 2) Válec má výšku od 50 – 80cm, šířku 40 – 50cm.
Válec omotáme záclonou na kterou připevníme tavnou pistolí mašličky ze stužek, hvězdičky z hliníkový mističek:

- 3) Hliníkové hvězdičky: žáci si hliníkový obal vyrovnají a vyhladí pravítkem a obvod trojúhelníkově vystříhají tak, aby vznikly hvězdičky. Plochu hvězdiček vyzdobí vyrýváním pomocí obyčejné tužky, nebo obráceným štětcem. Je třeba pracovat na měkčí podložce (složená látka).
- 4) Hvězdičky opět tavnou pistolí přilepíme k válci.
- 5) Na válec vyrobíme čepici – smotáme kužel z papírové čtvrtky, slepíme a ozdobíme hvězdičkami, srdíčky, stromečky a podobně. Tyto ozdoby vystříháme z barevného papíru a přilepíme.
- 6) Na hotový válec naaranžujeme vánoční osvětlení.

b) Vánoční kužel:

Úkol, bezpečnost, užití i pomůcky k práci jsou stejné, liší se materiál a pracovní postup.

Materiál: Ozdobné perníčky s dírkou, aby je bylo možné pověsit, bublinková folie, červená stužka

Postup práce:

- 1) Jedná se o období, kdy se v rodinách peče vánoční cukroví. Domluvíme se s žáky, aby si doma při pečení perníčků vyrobili několik perníčků s otvorem na zavěšení a ozdobili je polevou.
- 2) Každý žák si tedy přinese 2 – 4 perníčky, na které ve škole navážeme červené stužky s mašličkou.
- 3) Učitel stočí drátěné pletivo do kužele. Stočený kužel musí dobře stát. Spojíme opět drátkem.
- 4) Vnitřek kužele vyplníme bublinkovou folií.
- 5) Na tento kužel děti navazují perníčky, mašličky z červené stužky tak, jako by zdobily vánoční stromeček.
- 6) Na vrchol kužele můžeme dát svítící vánoční hvězdu, nebo anděla z perníku, a podobně. Také můžeme naaranžovat vánoční osvětlení.

c) **2. ročník:**

Žáci se naučili pracovat se základními pracovními nástroji jako jsou kleště, kladívko. Seznámili se s vlastnostmi plechu, drátu a možnostmi jejich využití – jednoduché práce.

Ve druhém ročníku budeme se žáky materiály kombinovat a nalézat tak další možnosti použití drátu, plechu.

Rozvíjet zručnost, plánování práce s nákresem. Seznámení se s pracovními postupy a jejich smyslem.

Rozvíjíme tvořivost, samostatnost, logiku, hlavně v postupu práce a využití možností materiálů. Využíváme znalostí žáků o lidových tradicích. Spojení mezipředmětových vztahů – cizí jazyk a názvy (slovíčka), tradice.

Ptáček

Úkol:

Zásadním smyslem této práce je naučit se kombinovat materiály jako je keramika a drát. Využíváme dovedností žáků, které získali v 1. ročníku. Rozvíjíme jemnou motoriku, zručnost, účelnost postupu práce. Podporujeme fantazii a individualitu každého žáka. Klademe důraz na mezipředmětové souvislosti – znalosti z přírodovědy – rozlišení známých ptáků, jejich charakteristické znaky. Učíme žáky zjednodušení tvarů, symbolice.

Pracovní pomůcky:

Pomůcky pro práci s keramickou hlinou: podložka, látková podložka, nádobka s vodou, váleček, nůž na vykrajování, zástěra pracovní, mýdlo, ručník;

Ostatní pomůcky: štípací kleště, tavná pistole, provázek na zavěšení, nůžky, tužka, pastelky, kreslicí čtvrtka, lékárníčka, mýdlo, ručník

Materiál: Keramická hlína, glazury, barevné korálky, měděný drát

Bezpečnost práce:

- Dodržujeme zásady práce s keramickou hlínou a zásady práce s drátem který při neopatrné manipulaci může způsobit poranění.
- Učíme žáky základům první pomoci.

Užití: Dekorace

Dárek

Přáníčko

Postup práce:

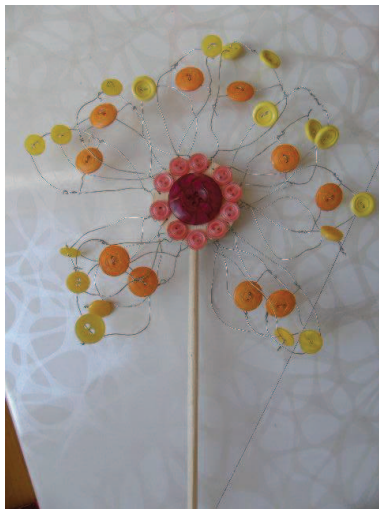
- 1) Nejprve si na čtvrtku nakreslíme barevný návrh ptáčka. Pak si děti nakreslí zvětšený obrys tvaru ptáčka a vystříhnou.
- 2) Zpracují si keramickou hlínu, vyválíme, podle šablony nožem vykrojíme.
- 3) Ptáčka ozdobíme okem, křídýlky a podobně (pomocí navlhčení). Pomocí nůžek do modelu uděláme několik otvorů pro ocásek, pířka.
- 4) Model necháme vysušit, vypálíme, naglazujeme podle návrhu a znovu vypálíme.
- 5) Na měděný drátek navlečeme korálky a ptáčka ozdobíme – drátky navlečeme do otvorů tak, abychom vytvořili ocásek, korunku a podobně.
Tento model je velmi efektní, pracovně méně náročný a dětem udělá radost výsledek práce.

d) 3. ročník:

Žáci umí zpracovat jednoduchým způsobem drát, hliníkový plech, umí kombinovat materiály.

Pro rozvoj jejich tvůrčích schopností doporučuji spolupracovat s učiteli pracovního vyučování vyšších ročníků a vést žáky ke společným projektům. Takovým příkladem je například

Knoflíková květina

Úkol: Vést žáky k vzájemné spolupráci - starší žáci pomáhají mladším. Spolupracují na technickém plánu základu práce. Posilují se kamarádské vztahy, zájem o splnění společného cíle, smysl pro ocenění práce druhého. Navázáním takové spolupráce také bojujeme proti šikaně, agresi, mezi žáky.

Pracovní pomůcky: Kleštičky, štípací kleště

Materiál: Připravený dřevěný základ květiny – žáci 6. – 9. ročníku, barevné knoflíky, vhodný drátek

Bezpečnost práce:

- Není pracovně náročné, je třeba s drátem pracovat pod dozorem učitele.

Užití: Dekorace
Dárek
Ozdoba pro květináče, zahradu

Postup práce:

- 1) Žáci 6. – 9. ročníku nám v hodinách pracovního vyučování vyrobí základ květin. Je to složitá práce, náročná na přesnost a manuální zručnost.
- 2) Žáci třetího ročníku pak naměří drátky tak, aby byly dostatečně dlouhé a mohly vytvořit okvětní lístky květiny.
- 3) Drátek provlečeme otvorem, oba konce stejně dlouhé.

- 4) Nad středem květu drátek spleteme otočením.
- 5) Ze zbylého drátu vytvoříme tvar okvětního lístku, na jeden konec navlečeme barevný knoflík a drátky spojíme stočením tak, aby knoflík spoj kryl. Takto postupujeme kolem celého obvodu.
- 6) Navlečeme na krátké drátky knoflíky a okvětní lístky ještě dozdobíme.
Práce je náročná na přesnost, estetičnost a kvalitu práce – například – aby spoje drátků byly kryté a nebyly nebezpečné při manipulaci s květinou.

F) PRÁCE Z LÁTKY

a) 1. ročník:

Látka je přirozeným materiálem, který žáci znají a je předpoklad, že se jim bude pracovat dobře, bez problémů. Při využití látky jako pracovního materiálu je třeba žáky seznámit s různorodou kvalitou a vlastnostmi materiálu. Budou se učit poznávat odlišnost látek, vzorů, například na svém oblečení. Jak je využita kvalita a vlastnosti látek při výrobě oblečení. Kde všude se látka používá, z čeho se látka vyrábí. Základní druhy – jako len, lněné tkaniny – len jako rostlina a podobně.

Práce s látkou nám poskytuje velkou šíři možností, kombinací a mezipředmětových souvislostí.

Vánoční dekorace

Úkol: Naučit se sušit ovoce – jablka citron, pomeranč. Sbírat skořápky od ořechů. Žáci se učí pracovat čistě, přesně a soustředěně. Výsledek této práce závisí na kvalitě provedení.

Žáci se učí pracovat s detailem, poznávají využití sušeného materiálu nejen k dekoraci. Učí se rozměřovat, počítat, smysl pro využití prostoru.

Pracovní pomůcky: Nůžky, krejčovský centimetr, tužka, tavná pistole, látková podložka

Materiál: Široká stuha, nejlépe zelená (asi 6cm) –připraví učitel, dvě stejně dlouhé laťky, které učitel připevní na stěnu (zavěsí na háčky pod sebe asi 110 – 120cm), keramické ozdoby – jablíčka, ptáčky, květiny a podobně, kousky sušené skořice, skořápky od ořechů, hliníkové mističky od čajových svíček, barevný papír, sušené plátky citronu, pomeranče

Bezpečnost práce:

- S tavnou pistolí pracuje učitel
- Jinak nejsou větší bezpečnostní rizika

Užití: Dekorace třídy, chodby, školy

Postup práce:

- 1) Na stěnu připevní učitel lišty ve vzdálenosti 110 – 120cm pod sebe.
- 2) Žáci si vyměří pomocí krejčovského centimetru stejně dlouhé pruhy stuhy. Každý žák má svou. Učitel naměřenou délku před ustříhnutím zkontroluje.
- 3) Pak žáci druhy stuh nastříhají. Položí před sebe.
- 4) Připraví si hvězdičky z hliníkových mističek – to už umí (plech vyrovnat na měkké podložce, vystříhnou hvězdičku a pomocí tužky, vyryjí ozdoby na její plochu).
- 5) Na pruh látky položí dekoraci – sušené ovoce, hvězdičky, kousky skořice, keramické ptáčky, kytičky, sluníčka. Ty si vyrobí předem při práci s keramickou hlinou. Každý žák si svou stuhu ozdobí podle své fantazie.
- 6) Učitel pomocí tavné pistole každému žákovi přilepí jeho ozdoby.
- 7) Po zaschnutí se pruhy stuh napnou ve stejných rozestupech na oba konce lišty. Odstupy stuh od sebe, si žáci pomocí krejčovského centimetru rozměří a označí tužkou. Je to práce náročná na koordinaci.

b) 2. ročník:

Ve druhém ročníku se při práci s látkou soustředíme na samostatnost, fantazii žáků. Snažíme se využít vlastností látky při umístění do prostoru. Žáci jsou již celkem zruční při používání pracovních nástrojů. Vedeme je k promyšlenému kombinování barev a kvality různorodých typů látek.

Kombinace s ostatními materiály pro děti již není problémem.

Z čeho se vyrábí látky, k čemu slouží – spojení s cizím jazykem, zeměpisem, klimatickými podmínkami. Které materiály nosíme v létě a které v zimě a podobně. Vlastnosti látek.

Velikonoční věnec

Úkol: Probereme s dětmi lidové tradice, význam Velikonoc v lidové tvořivosti, roční období, symboly jara. Lze velmi dobře využít mezipředmětové souvislosti s mluvnicí, hudební výchovou, cizím jazykem – lidové tradice jiných národů. Každý žák si připraví povídání o rodinných velikonočních tradicích a podobně. Jedná se o společnou, kreativní práci pro třídu, školu.

Pracovní pomůcky: Tavná pistole, nůžky, krejčovský centimetr, tužka, polystyrenový kruh – zajistí učitel

Materiál: Zbytky látek vhodných jasných barev, barevný papír, barevné stuhy, barevné fixy

Bezpečnost práce:

- Nejsou bezpečnostní rizika.
- Tavnou pistolí pracuje učitel.
- Věvec zavěsí také učitel.
- Je třeba pouze dohled nad prací žáků s nůžkami.

Užití: Dekorace školy, třídy

Postup práce:

- 1) Vybereme vhodnou základní látku, nastříháme z ní pruh a tím obalíme celý polystyrenový kruh. Vznikne základ věnce. Pruh látky bodově přichytí učitel tavnou pistolí.
- 2) Žáci naměří 3 body na základu věnce – rovnoměrně od sebe. Na ta místa uvážeme tři stejné stuhy dostatečně dlouhé. Za ty pak věvec pověsíme. Nahoře je svážeme uzlem, vytvoříme očko na zavěšení a můžeme tavnou pistolí přilepit mašli.
- 3) Žáci pak nastříhají z vybraných látek (tak, aby barevně ladily) pruhy asi 3 – 5cm široké a dlouhé 70 – 110cm. Tyto míry si musí žáci přesně naměřit, stříhat rovně a přesně.
- 4) Na pruhy pak vytvoří z barevného papíru srdíčka, ptáčky, motýly a jiné ozdoby, které učitel tavnou pistolí přilepí.
- 5) Tyto pruhy se pak přilepí na věvec, mohou se prostřídat s pruhy stužek.
Celkový výsledek je velmi efektivní a vytvoří ve třídě sváteční atmosféru.

c) **3. ročník:**

Využijeme zručnosti žáků k náročnější práci. Naučí se šít, pracovat s jehlou, opět důraz na manuální zručnost, trpělivost, preciznost práce. Žáci si připraví nákres – plán postupu, je třeba aby pochopili jednotlivé fáze výroby, smysl a účel práce.

Jehelníček

Úkol: Naučit se základům ručních prací – jednoduché šití – práce s jehlou. Kdo si umí sám přišít knoflík? Naučí se vážit si práce jiných, práce na jehelníčku vyžaduje soustředění, přesnost postupu, promyslet tvar a celkový vzhled výrobku, rozpoznat rub a líc tkaniny.

Pracovní pomůcky: Jehla (větší a silnější s větším očkem), nit, nůžky šablona – připraví učitel, stehovací nit, tužka, špendlíky

Materiál: Zbytky látek, zbytky molitanu, nebo vata (cokoliv na vycpávku), stužky, knoflíky

Bezpečnost práce:

- Nejsou větší rizika úrazu.
- Pouze dohled nad prací s nůžkami a jehlou.

Užití: Dárek mamince ke dni matek a podobně.

Postup práce:

1) Každý žák si vybere dostatečný kus látky podle svého vkusu. Žáci mají před sebou vzory, které připravil učitel, aby si mohli práci rozplánovat a vymyslet konečný vzhled výrobku.

To znamená, že kombinují různé druhy látek podle vzoru, síly látky a její textury. Učitel je v roli rádce.

2) Na zobáčky, křídla a hřebínky volí žáci silnější odlišný materiál.

- 3) Vyberou si také vycpávkový materiál. Je třeba vybrat takový, do kterého se budou dobře zapichovat špendlíky.
- 4) Z vybraného kusu materiálu si žák podle šablony (šablonu přiloží na látku a obkreslí tužkou), vystřihne tvar. Musí pracovat přesně, aby po složení obě poloviny odpovídaly.
- 5) Obě poloviny k sobě – pozor na rubovou a lícovou stranu tkaniny – sešije základním stehem.
- 6) Učitel zkontroluje přesnost práce, učí žáky stehy.
- 7) Žák si položí výsledný tvar před sebe, vystřihne křídla, hřebínek, zobáček s volátkem a rozvrhne si, kam je přišije.
Současně také ještě může změnit barevnost a typ látky tak, aby se mu kombinace líbily.
- 8) Vystřihnuté části vloží dovnitř a upraví tak, aby vytvořily hlavičku slepice. Pak složený tvar rozloží a na jednu polovinu přišije hřebínek, zobáček volátko. Ty si předem k látce přišpendlí.
- 9) Pak látku opět složí přesně na sebe, sešpendlí tak, aby tvar držel tak, jak je potřeba. Navleče stehovací nit a části – hlavičku a zadní část nastehuje k sobě. Hřbetní část necháme otevřenou.
- 10) Učitel zkontroluje přesnost práce, žáci opraví případné chyby. Pak nastehované části sešijeme pevným stehem. Hřbetní část zůstane otevřená. Typy stehů – stehovací, pevný, obšívání žákům předvede učitel.
- 11) Volným otvorem vyplníme tvar zbytky molitanu, vatou a podobně – žáci musí pomocí výplně dostatečně vyplnit celé tělo slepice. Pokud je tvar v pořádku, volnou hřbetní část pevným stehem sešijeme.
- 12) Nakonec použijeme knoflíky jako oči a křídla.
- 13) Oči – knoflíky žáci přišijí. Křídla na tvar nejprve nastehují – horní část opět nechají volnou.
- 14) Pokud jsou nastehovaná křídla v pořádku, přišijí je žáci pevným, nebo obšívacím stehem k tělu slepice. Horní část zůstane volná. Tou vyplníme křídla opět vatou tak, aby byla plastická. Pak pevným stehem tuto část přišijeme.
- 15) Nakonec na hřebínek a zadní část přišijeme stužku tak, aby se hotový výrobek dal zavěsit.

Tato práce je náročná na trpělivost a přesnost, ale výsledek je efektní a žáci z něj mají radost.

G) PRÁCE Z KŮŽE

a) 1. ročník:

Kůži jako materiál žáci dobře znají. Je používána na mnoha výrobcích denní potřeby. Neznají však způsob práce s tímto materiálem.

Využijeme mezipředmětových souvislostí s prvoukou, vlastních vědomostí a zkušeností žáků.

Využijeme dostupných předmětů, které mají děti ve škole – boty, části oblečení, školní brašny, pásy a podobně. Necháme žáky přemýšlet, kde všude kůži můžeme využívat.

Seznámíme je s vlastnostmi tohoto materiálu, srovnání s ostatními materiály – jaké má kůže vlastnosti a přednosti.

Pro práci volíme velmi jednoduché výrobky, protože s kůží je práce složitější a náročnější.

Váza na přírodniny

Úkol:

Žáci se seznamují s vlastnostmi koženky, kůže. Dávají si do souvislosti vlastnosti a možnosti využití tohoto materiálu. Učí se pozorovat věci kolem sebe, vážit si věcí denní potřeby, práce jiných. Využívají svých vlastních vědomostí a zkušeností, objevují nové možnosti, rozvíjíme spojování

známého s neznámým – poznaným. Využíváme mezipředmětové souvislosti, spolupracujeme se žáky 6. – 9. ročníků

Pracovní pomůcky: Ostrý nůž, nůžky, tavná pistole, lepidlo Herkules (pro každého žáka)

Materiál: Papírová roura od koberce – průměr asi 10 cm, můžeme využít podobnou papírovou rouru od jiného materiálu, zbytky jemné kůže, koženky, různých odstínů, přírodní a barevné lýko

Bezpečnost práce:

- S ostrým nožem pracuje učitel.
- Stejně tak s tavnou pistolí.

Užití: Velmi pěkná dekorativní váza, do které aranžujeme větve, listy, přírodniny. Může být ve třídě, ale také může být dárkem.

Postup práce:

- 1) Žáci 6. – 9. ročníků v pracovním vyučování nařezou z papírových rour díly dlouhé asi 30 cm. Díly musí být při postavení stabilní.
- 2) S dětmi si připravíme zbytky kůže, koženky, rozdělí si je podle odstínů.
- 3) Každý žák má svou práci. Vybere si odstíny, které bude chtít použít a postupně je podle svého uvážení, pomocí lepidla Herkules lepí na svou papírovou rouru tak, až je celá pokrytá.
- 4) Zbytky kůže a jejich rozmístění volí tak, aby k sobě ladily. Žáci se učí kombinovat odstíny, rozměry a tvary kousků kůže. Můžeme volit různobarevnost, nebo odstíny sladit – tón v tónu.
- 5) Po zaschnutí vázu ozdobíme mašlí z lýka, kterou pak učitel přilepí tavnou pistolí.
- 6) Můžeme ozdobit přírodninami – kamínky, větvičkami šípků a podobně. Naše váza nemá dno, takže slouží pouze na suché přírodniny, které můžeme kombinovat s ozdobami vystříhanými z papíru (bílého, barevného). Na suché větve ve váze můžeme nalepit papírové ptáčky, motýly, květiny a podobně.

V období Vánoc, velikonoc na větve můžeme pověsit perníčky na červených stužkách. Výrobek je velmi efektní a pro výrobu jednoduchý.

b) 2. ročník:

Žáci druhého ročníku se již s materiálem seznámili, umí pracovat i s dalšími materiály. Můžeme tedy využít kombinace různorodých materiálů.

Necháme žáky volit různé možnosti, vlastní nápady.

Děti jsou již zručnější – práce může být náročnější na kvalitu, přesnost, čistotu práce.

Přáníčko

Úkol: Rozvíjet u žáků jemnou motoriku, zručnost, dovednost kombinovat materiály, jejich fantazii, smysl pro barevnost, estetičnost. Žáci pracují pro někoho, komu chtějí udělat radost a to je výborná motivace. Procvičí si měření, počítání.

Pracovní pomůcky: Ostrý nůž, nůžky, tavná pistole, lepidlo Herkules a štětec, vodové barvy, štětce, kelímek s vodou, keramická hlína, glazury, tužka, pravítko, celofánové sáčky potřebné velikosti (15 x 24)

Materiál: Zbytky kůže, koženky, přírodní juta, bílý karton – pevná čtvrtka, vlnitý barevný karton, barevné lýko, vylisované listy, sušené slaměnky, šípky, kamínky, celofánový sáček průhledný, bez vzoru.

Bezpečnost práce:

- S tavnou pistolí pracuje učitel.
- Dozoruje nad prací s ostrým nožem.

Užití: Přáníčko k narozeninám, svátkům, vánoční nebo velikonoční přání.

Vánoční nebo velikonoční přání.

Mamince ke dni matek a podobně.

Postup práce:

- 1) Na bílý karton si žáci naměří rozměry přáníčka – například rozměr 15 x 22 cm – tedy obdélník. Mohou ale volit také čtverec, srdce, či jiný tvar, ale rozměr by měl odpovídat celofánovému sáčku.
- 2) Z pevné papírové čtvrtky vystříháme ještě jeden stejný tvar asi o 4 cm menší než první. Žáci opět nejprve rozměr vypočítají, na čtvrtku si jej rozměří. V našem případě 11 x 18 cm.
- 3) Připravíme si jutu, kterou tento menší rozměr čtvrtky polepíme. Žáci opět musí přesně rozměřit, nejlépe, když si na jutu položí tento menší obdélník. Juta bude přesahovat bílou čtvrtku asi o 3 cm. Zbylý materiál odstříháme a za okraje přilepíme. Pozor na rohy – ty je třeba nastříhnout a přes sebe přelepit.
- 4) Po zaschnutí obrátíme a přesně přilepíme po celé ploše na velký obdélník z bílého kartonu. Žáci musí pracovat přesně a čistě.
- 5) Pak vyrobíme rámeček z nastříhaných pásků vlnitého barevného kartonu tak, aby rámeček byl přesný, pravidelný a mezi rámečkem a jutou ve středu práce byl bílý karton. Pak ozdobíme jutový střed.
- 6) Při práci s keramickou hlinou si připravíme dekoraci na přáníčko – například list, písmena jako iniciály, srdíčko, motýlka, ptáčka, kytičku a podobně. Tuto keramickou ozdobu přilepí učitel tavnou pistolí.
- 7) Žáci si ze zbytků kůže nastříhají proužky, různé tvary, kterými dozdobí celé přáníčko. Mohou také hlavní ozdobný tvar vystříhnout z kůže a dozdobit lýkem. Můžeme také použít jako hlavní tvar přírodniny – šípky. Pro vánoční přání lze vyrobit hvězdičky, stromečky z hliníkových mističek od čajových svíček.

Žáci si mohou kombinovat materiály a tvary podle své fantazie a podle toho, komu přáníčko vyrábí.

Na druhou stranu napíší děti svá přání. Celé práníčko vložíme do celofánového sáčku.

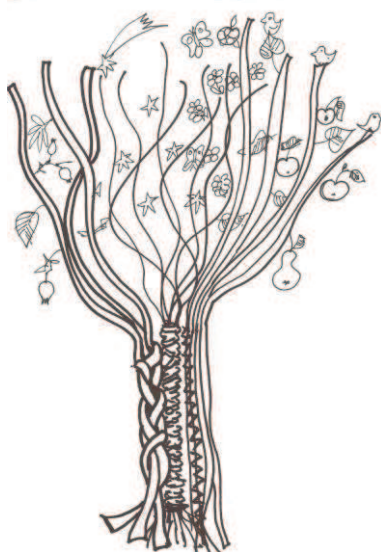
c) **3. ročník:**

Volíme složitější, kombinované kompozice, které vyžadují již značné výtvarné cítění, manuální a řemeslnou zručnost.

Znalost vlastností různých materiálů je předpokladem k tomu, že žáci promyšleně začleňují zdánlivě nesourodé materiály do svých prací a vytváří tak práce s velmi estetickým působením.

Součinnost mezipředmětových vztahů, motivace k dosažení co nejlepších výsledků, samostatnost, logické myšlení, plánování postupů práce, pomáhají smysluplně rozvíjet osobnost žáka, pro kterého se vlastní tvořivost stane součástí jeho myšlení.

Strom ročních období

Úkol:

Zopakujeme se žáky symboliku jednotlivých ročních období, jejich význam pro život člověka. Lidové tradice a roční období, roční období v literatuře, hudbě, výtvarném umění. Žáci mohou sami zmapovat základní oblasti ochrany přírody v jednotlivých ročních obdobích. Jak mohou sami přispět k ozdravení životního prostředí jako celku a ve své bezprostřední blízkosti. Mohou si naplánovat projekt ochrany

přírody. Jedná se o společnou práci žáků – vzájemná spolupráce, ocenění práce druhého – kooperace.

Pracovní pomůcky: Tužka, krejčovský centimetr, nůžky, ostrý nůž, lepidlo Herkules, štětce na lepidlo, tavná pistole, vodové barvy, nádoba na vodu, štětec, hliníkové mističky od čajových svíček, celofánové sáčky potřebné velikosti (15 x 24)

Materiál: Zbytky jemné kůže a koženky různých odstínů, pruhy látek, papírový provaz bílý, přírodní a barevné lýko, barevný papír, vata, vylisované podzimní listy, sušené plody – větvička se šípky, kamínky karton a bílá čtvrtka stejného rozměru A2

Bezpečnost práce:

- Nejsou větší bezpečnostní rizika
- S tavnou pistolí pracuje učitel

Užití: Výzdoba třídy, chodby

Dárek pro žáky 1. ročníku

Práce je velmi efektivní, žáci mohou vymýšlet různé variace a možnosti vyjádřit symboliku ročních období.

Vzhledem k tomu, že se jedná o společnou práci, mohou si žáci se svým učitelem na každé roční období naplánovat malý projekt k ochraně přírody. Projekty napsat, dát do malých obálek a podle období pověsit na strom. Úkoly pak společně plní.

Postup práce:

- 1) Karton o rozměrech archu A2 potřeme lepidlem a polepíme čistě a rovně bílou čtvrtkou stejného rozměru. Učitel na čtvrtku rozkreslí velikost a šířku stromu.
- 2) Žáci si pomocí krejčovského centimetru změří délku kmene stromu a velikost koruny.
- 3) Žáky rozdělíme do čtyř skupin. Každá skupina vyrábí symboliku jiného ročního období. Je to společná práce a žáci mohou plně uplatnit svou fantazii.

- 4) **PODZIM** – Skupina žáků si připraví zbytky kůže podle odstínů. Slepí z nich dlouhé pruhy tak, aby každý pruh byl v přibližně stejné barvě. Z pruhů upletou copánek, nebo dva – podle velikosti stromu a šířky kmene. Kmen tvoří spletený copánek, větve pak volné konce, které žáci naaranžují.
- 5) **ZIMA** – Papírový provaz bílý – opět spleteme copánek do výšky kmene stromu. Konce rozcupujeme a naaranžujeme jako větve. Dozdobíme chomáčky vaty, vločky vystřižené z papíru.
- 6) **JARO** – Pruhy žluté a zelené látky spleteme do copánku.
- 7) **LÉTO** – Pro léto vybereme látky ohnivých barev a pruhy opět spleteme.
- 8) Hotové práce naaranžujeme na podklad. Kmen z copánků přilepí učitel tavnou pistolí. Po zaschnutí žáci aranžují korunu stromu.
- 9) Do podzimní koruny můžeme přilepit vystřižené plody – jablka, švestky, hrušky, vylišované listy, šípky, žaludy, kaštiny a podobně.
- 10) Do zimní – kousky vaty, vystříhané vločky, hvězdičky z mističek od čajových svíček, z černého papíru vrány.
- 11) Do jarní – růžové květy z barevného papíru vystříhneme, okvětní lístky ohneme pomocí tužky, ptáčky, srdíčka.
- 12) Do letní koruny barevné květy, plody - jablka, třešně, jahody, zeleninu, ptáčky a podobně.
- 13) Žáci zkontrolují spolu s učitelem celkový vzhled a učitel pak tavnou pistolí přilepí.
- 14) Ke kořenům kmene žáci namalují trávu, nalepí trochu spadaného listí a vloček z papíru, chomáčky vaty a opět přilepíme. Po zaschnutí je práce hotová.

H) **PRÁCE SE DŘEVEM**

a) **1. ročník:**

Práce se dřevem v prvním ročníku je nad možnosti žáků, volíme proto práci s dýhou. Učíme však žáky poznávat a rozlišovat různé stromy, jejich květy, plody. Začínáme od těch nejjednodušších – ovocných stromů.

Opět můžeme plnohodnotně využít mezipředmětových vztahů s prvoukou. Vedeme žáky k ochraně životního prostředí, stromů. Využíváme jejich zkušeností ze zahrady – sázení rostlin, keřů, stromů. Jak dlouho roste strom – jeho léta ve srovnání s člověkem.

Vánoční strom

Úkol: Společná práce, učíme žáky vzájemně spolupracovat, respektovat názor a práci druhého

Pracovní pomůcky: Tavná pistole, nůžky

Materiál: Trojúhelník z hobry, která má jednu stranu bílou např. ze staré kuchyňské linky) – rozměry 110 – 120 cm výška, šířka ve spodní části 80 – 90 cm. Trojúhelník je na bílé straně čistě olištován. Trojúhelník s olištováním připraví žáci 6 – 9 tříd v pracovní výchově. Ti také vyrobí stojánek ve kterém by trojúhelník pevně stál. Dále potřebujeme nasbírané malé šišky, hoblínky, stříbrný sprej, červená stuha, hliníkové mističky od čajových svíček, červený celofán, ořechy

Bezpečnost práce:

- Nejsou zvláštní rizika
- S tavnou pistolí pracuje učitel

Užití: Výzdoba třídy, chodby školy k vánočním svátkům

Postup práce:

- 1) Učitel umístí vyrobený trojúhelník do připraveného stojánku tak, aby pevně stál.
- 2) Na bílou, olištovanou stranu děti rozmístí ořechy obalené do červeného celofánu, vyrobené mašličky, šišky, které předem nastříkáme stříbrným sprejem, hvězdičky vyrobené z mističek od čajových svíček.

Práce je velmi jednoduchá, děti jí zvládají velmi dobře a výsledek je překvapivě efektní.

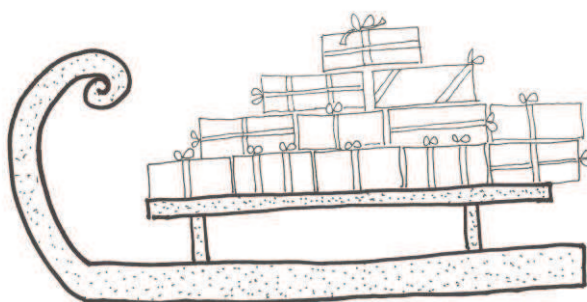
b) 2. ročník:

Náročnost práce se dřevem je problém i ve druhém ročníku. Volíme tedy předem připravené dřevěné výrobky, které pak jsou základem pro další práci a dokončení výrobku.

Dřevěné tvary a základní části mohou připravit žáci 6. – 9. ročníku v předmětu pracovní výchova.

Žáci druhého ročníku však mohou velmi dobře pracovat s dýhou, hoblinami, špejlemi, odřezky dřeva a podobně.

Sáňky s přáníčky

Úkol:

Seznámíme žáky s materiálem. Co je dýha, jak vznikla, vlastnosti materiálu, jak se dá zpracovávat. Jedná se o přírodní materiál, je třeba naučit žáky šetřit s ním, účelně a s rozmyslem jej používat. Sáňky přání si můžeme vyrobit hned v prvních dnech školy a na konci roku krabičky otevřít –

aby každý žák řekl, zda se mu přání splnilo. Nebo využít přání k Vánocům – každý žák si napíše své přání. Jedná se o společnou práci žáků – je třeba je naučit spolupracovat, vzájemně se respektovat.

Pracovní pomůcky: Nůžky, lepidlo Herkules, tavná pistole, barevný papír, tužka, školní příložník, štětec na lepidlo

Materiál: Zbytky dýhy různých odstínů, krabičky od zápalek, léků, karton o rozměru A2 a stejně velká bílá čtvrtka, hobliny

Bezpečnost práce:

- Nejsou větší bezpečnostní rizika
- S tavnou pistolí pracuje učitel
- Dozoruje také na práci s nůžkami a lepidlem, aby práce byla čistá

Užití: Dekorace třídy

Hra na splněná přání. Někdy se v těchto přáních objeví i osobní problém žáků, jejich starosti, psychické handicapy.

Tato hra na přání vyžaduje velmi citlivý a profesionální přístup učitele.

Pozor na možnost zneužití ostatními žáky, případně šikanu, výsměch.

Žáci procvičují přesnost a čistotu práce

Postup práce:

- 1) Karton o rozměru A2 potřeme lepidlem a polepíme společně stejně velkou bílou čtvrtkou. Spolu se žáky učitel rozměří plochu a nakreslí tvar sáněk.
- 2) Žáci si stříhají dýhu a přiměřují k předkreslenému tvaru. Pod dohledem učitele pak kousky dýhy potřou lepidlem a lepí přesně na správné místo. Celé sánky jsou polepené dýhou. Žáci musí hlídat různé odstíny tak, aby celek byl jednolité, přesně kopírující předlohu.
- 3) Každý žák má svou krabičku. Napíše své přání na kousek papíru a vloží do krabičky. Ty si pak žáci polepí barevným papírem podle svého vkusu a ozdobí tak, aby každý na své krabičce měl svůj symbol a vždy si krabičku poznal.

- 5) Krabičky pak naložíme na sánky – učitel je přilepí na místo tavnou pistolí. Všechny krabičky s přáníčky jsou na sánkách.
- 6) Určíme si den, kdy přáníčka vyjmeeme abychom zjistili, zda se splnila.
- 7) Okolí sáněk ozdobíme tvary z barevného papíru, hoblinami a podobně.

e) **3. ročník:**

Práce se dřevem je náročná i pro žáky třetích ročníků. Řezání, vyměřování a další technické práce se dřevem zařazujeme do 6. – 9. ročníku – do předmětu pracovní výchova.

Žákům třetího ročníku zadáváme práce, které jsou náročnější na přesnost, čistotu a výtvarnou dokonalost. Práce které podněcují fantazii, radost z práce. Současně využíváme mezipředmětových vztahů.

Sovičkový strom

Úkol:

Jedná se společnou práci žáků. Každý se podílí svým výtvozem. Srovnání, ocenění práce druhého, spolupráce, sebekritika, utužování vzájemných vztahů, kooperativní vztahy, smysl pro estetický vzhled konečného výrobku, naučit se zacházet s daným materiálem. Pracovat čistě, přesně. Současně využíváme znalostí a vědomostí žáků, jejich zkušeností. Rozvíjíme fantazii, podporujeme radost z práce. Motivujeme žáky k dalším nápadům, logice, výtvarnému

cítění. Žáci se seznamují s různými typy materiálů – např. korek.

Pracovní pomůcky: Nůžky, lepidlo Herkules a štětec, tavná pistole, tužka, vodové barvy s nádobkou na vodu a štětci, šablona sovičky – tu připraví učitel

Materiál: Zbytky různých druhů dýhy, karton formátu A2, slabší korková deska – zbytky, bílý papír, barevný papír, bílá čtvrtka A2

Bezpečnost práce:

- Nejsou větší bezpečnostní rizika
- S tavnou pistolí pracuje učitel

Užití: Výzdoba třídy, chodby školy

Postup práce:

- 1) Učitel z kartonu vystřihne tvar stromu. Může připravit předem, ale inspirující pro žáky je, když strom připravuje se žáky.
- 2) Žáci si připraví zbytky dýhy, barevně je rozliší a podle předlohy si vystřihají části tak, aby kopírovaly tvar stromu. Je třeba dávat pozor na odstíny dýhy, aby k sobě ladily.
- 3) Pak žáci pod dohledem učitele opatrně potírají části stromu lepidlem a lepí kousky dýhy. Začínáme od kmene – kde mohou být tmavší odstíny.
- 4) Pokud máme celý strom i s větvemi polepený dýhou, necháme zaschnout a připravujeme sovičky.
- 5) Žáci si obkreslí tužkou na bílý papír tvar sovičky podle šablony a vystřihnou.
- 6) Sovičky pomalují vodovými barvami – šedou, hnědou. Barva znázorňuje peří, proto je lepší malovat pomocí skvrn, šmouh.
- 7) Sovičky necháme zaschnout a žáci si vystřihnou oči, zobáček, drápky, břicho a ze zbytků tenkého korku ozdobná peříčka. Na oči, zobáček, peříčka, břicho a drápky opět mohou žáci využít šablony. Přilepí na tvar sovičky. Na její břicho pak ozdobná peříčka z korku.
- 8) Celý strom přilepíme na bílou čtvrtku, rozmístíme sovičky, přilepíme.

- 9) Dokončíme ozdobami z barevného papíru – listy, květy, motýli, mráčky.
- 10) Ze žluté čtvrtky vyrobíme větrníček jako symbol sluníčka a přilepíme.
- 11) Strom můžeme také ladit do zimní nálady – vystříhat obláčky, vločky a nalepit. Větrníček jako sluníčko zachováme.

Práce ve svém výsledku je velmi pěkná, působí vesele. Můžeme využít povídání o nočních ptácích, zimním období, symbolice sovy.

H) LIDOVÁ ŘEMESLA

a) 1. ročník:

Seznamovat žáky s tradičními lidovými řemesly, tradicemi, lidovými zvyky, lidovou slovesností, písněmi, je pro učitele radostí. Bohužel většina dětí dnes zná pouze vánoční a velikonoční svátky. Proto je tak důležité motivovat žáky k poznávání jedinečnosti naší historie, lidových tradic, řemesel.

V 1. ročníku navazujeme na znalosti a zkušenosti žáků a postupně je rozšiřujeme do dalších oblastí lidové tvorby. Je zde jedinečná možnost propojit rozvíjení tvůrčích schopností dětí na základě lidových pověstí, pohádek, písniček s lidovou kulturou a vedeme tak žáky k uvědomování si národní historie.

Morena

Úkol:

Roční období, čím se hlásí jaro – symbol příchodu jara, jak děti vnímají jaro. Vyprávění o jaru, písničky, pohádky. Obrázky jara Josefa Lady a dalších výtvarníků. Morena jako symbol konce zimy. Pochopit smysl této tradice pro život lidí

na vesnicích, Proč tato tradice vznikla na venkově. Jak probíhá příchod jara ve městě – dodržují se také tradice, a proč ne. Jaký význam má udržovat lidové tradice. Oslavuje se příchod jara jen u nás, nebo také v jiných zemích – mezipředmětové souvislosti, využití v angličtině, němčině. Pracujeme společně – učíme žáky vzájemné spolupráci a respektu.

Pracovní pomůcky: Tyč od smetáku (nebo jiného nářadí), kratší tyčka, provaz, lepidlo Herkules, štětec, tavná pistole

Materiál: Přírodní lýko, starší šátek, zbytky látek, vlny, knoflíky, zbytky molitanu, vaty a podobný materiál na vycpání tvaru, barevné stužky, barevný papír, větší kus bílého plátna

Bezpečnost práce:

- Nejsou větší bezpečnostní rizika
- S tavnou pistolí pracuje učitel

Užití: Symbolika jara, ke které se pak mohou připojit i ostatní třídy prvního stupně. Každá třída si může připravit písničku o jaru, kterou pak zazpívají při průvodu s Morenou.

Postup práce:

- 1) Učitel se žáky připraví základ – na dlouhou tyč navážou kratší tyčku tak, aby tvořila ramena a ruce Moreny. Pro větší pevnost přilepí učitel provaz s tyčkou tavnou pistolí.
- 2) Žáci připraví dostatek materiálu k vycpání hlavy a trupu. Zbytky molitanu, látek postupně nalepí na horní část tyče tak, aby tvar byl podobný hlavě. Pak celou hlavu obalí bílým plátnem.
- 3) Dále pokračují nalepením zbytků molitanu na ruce. Opět obě strany obalí a připevní lepidlem bílé plátno. Pak pokračují na trupu. Plátno na hlavě, rukou, trupu přivážou provázkem, přilepí.
- 4) Pokud máme hotový základ těla, zdobíme. Na hlavu uvážeme šátek, pod něj přilepíme přírodní lýko, zbytky vln jako vlasy, vyrobíme ze zbytků látky oči, nos, ústa a přilepíme.

- 5) Na krk, ruce naaranžujeme zbytky látek tak, aby tvořily barevnou halenku.
- 6) Z knoflíků, které navlečeme na provázek vytvoříme několik náhrdelníků.
- 7) Na konce rukou navážeme štrápce lýka. Pak pokračujeme trupem. Pod spojení tyčí namotáme zbytky látek aby vytvořily širší válec. Můžeme přilepovat tavnou pistolí a vázat provázkem.
- 8) Ustříhneme delší pruh látky na který pak navazujeme postupně lýko tak, aby vytvořilo sukni. Tu obtočíme kolem trupu a uvážeme. Lýko by mělo být dostatečně dlouhé a navázání husté. Na lýko pak můžeme lepit ještě zbytky látek, přivazovat barevné stužky jako fáborky.

Práce děti baví, snažíme se mít Morenu pěknou, nazdobenou.

Třídy prvního stupně se dohodnou na společném termínu nesení Moreny. Průvod žáků – třídy zpívají své písničky o jaru. Jdeme k potoku, řece. Tam symbolicky Morenu vyprovodíme – neházíme do vody – ochrana řeky – dětem vysvětlit. Morenu pak můžeme zapíchnout u řeky, nebo na školní zahradě.

a) 2. ročník:

Žáci druhého ročníku mají již základní zkušenosti s prací z různorodých materiálů a toho využíváme i při vytváření variací na lidová řemesla. Opět se zaměříme na vlastní znalosti a zkušenosti žáků, dále je rozvíjíme v oblasti lidových tradic, lidového umění.

Využíváme mezipředmětových vztahů. Můžeme volit náročnější práce, rozvíjíme manuální zručnost žáků, jejich smysl pro estetické a učíme je vnímat krásu jednoduchost, neplýtvat materiálem, který máme k dispozici.

Velikonoční věnec

Úkol: Splétání, tvarování, měření, řezání a další dovednosti, které při této práci rozvíjíme. Současně navazujeme na lidové tradice. Žáci znají velikonoční říkanky, zvyky – vyprávíme si o nich. Seznámíme žáky se symbolikou a smyslem slavení velikonočních svátku. Jak vypadají Velikonoce dnes – rozdíl mezi venkovem a městem. Jak děti slaví Velikonoce doma. Jaké jejich rodina dodržuje tradice na Velikonoce – co znamená Zelený čtvrtek, a podobně. Jak se slaví Velikonoce v jiných zemích.

Pracovní pomůcky: Nůž, nůžky, keramická hlína, podložka, glazury, pomůcky pro práci s hlínou, tužka, tavná pistole

Materiál: Vrbové proutky, barevné stuhy, kraslice, které si se žáky vyrobíme předem, podle zvyklostí kraje, možností žáků, invence učitele, můžeme předem také připravit misku s hlínou, do které zasadíme semena trávy, obilí, nechat vzklíčit. Kraslice i vypěstované osení patří k velikonočním tradicím a děti je znají.

Bezpečnost práce:

- Nejsou větší bezpečnostní rizika
- Žáci už s keramickou hlínou dovedou pracovat
- Pouze je třeba dohled nad prací s ostrým nožem při řezání vrbových proutků
- S tavnou pistolí pracuje učitel

Užití: Velikonoční výzdoba třídy, doma

Postup práce:

- 1) Při práci s keramickou hlínou si vytvoříme keramický věnec. Můžeme splétat válečky, nebo vyválet plát a z něj vytvořit kruh, který pak zdobíme ptáčky, květy, motýlky, sluníčky a podobně. Průměr vnitřního kruhu přibližně 16 – 19 cm.
- 2) Do hotového věnce uděláme po celém okruhu otvory (můžeme použít obrácený konec tužky) – pozor – pravidelné. Žáci si musí otvory rozměřit.

- 3) Výrobek necháme zaschnout, vypálíme, pak jej žáci naglazují a opět vypálíme. Máme tedy hotový výrobek – každý žák má svůj keramický věnec.
- 4) Žáci si přinesou nařezané vrbové proutky, tak dlouhé, jako na pomlázku. Tyto proutky zapíchneme do otvorů ve věnci a učitel je tavnou pistolí přilepí. Proutky nahoře svážeme provázkem a uvážeme barevné mašle.
- 5) Dovnitř zavěsíme na stužkách kraslice, které jsme si připravili předem. Je to velmi pěkná velikonoční dekorace, ale pro provedení časově náročná a musí se dobře rozplánovat postup práce. Dvornitř můžeme dát také misku s vypěstovaným zeleným osením, kraslice navléknout na špejle a zapíchat do hlíny.

a) **3. ročník:**

Ve třetím ročníku pokračujeme se seznamováním žáků s lidovými tradicemi. Přejít postupně k méně známým formám. Tato tematika je složitá i pro učitele – musí nastudovat nové informace, hledat lidové písně, pohádky, pověsti, ukázky lidové tvorby a další potřebný materiál. Může kombinovat výuku s návštěvou muzea, skanzenu – výlet třídy.

Se žáky srovnávat životní úroveň a styl současnosti a minulosti. Vede žáky k pochopení významu historie našeho národa pro současnost a k nezbytnosti udržet lidová řemesla a lidovou tvorbu jako živou kulturu společnosti, ve které žijeme.

Učíme žáky vnímat krásu, estetičnost, bohatost a nezbytnost lidové tvorby.

Využíváme opět mezipředmětových souvislostí, vycházek do přírody, výletů za lidovými tradicemi, vlastních zkušeností žáků ze života dnešní rodiny.

Modrotisk

Úkol: Vysvětlíme žákům co je modrotisk, připravíme ukázky, seznámíme je s výrobou modrotisku a jeho využití. Kde a jak se používá modrotisk dnes. Nebudeme modrotisk vyrábět, ale pokusíme se napodobit vzhled, vzory. Základní typy krajových krojů, jaký kroj patří do naší oblasti. Jaké vzory a motivy se používaly, kde dnes můžeme lidové kroje vidět a jak se liší od současného stylu oděvů. Je to velmi náročné téma, vybíráme pouze základní typy krojů jednotlivých krajů naší republiky. Žáci si zopakují kraje republiky, jejich odlišnosti a naopak podobnosti. Opět kombinujeme s krajovými písněmi, pověstmi a podobně. Čím je významný náš kraj, co je pro něj typické, jeho symbolika, charakteristika.

Pracovní pomůcky: Dbáme na přesnost, čistotu práce – mýdlo, ručník, ostré nůžky, lepidlo Herkules, tužka, jemné štětečky na lepidlo, kniha s ukázkami krojů, modrotiskové vzorky jako předloha, šablona panenky, panáčka – připraví učitel,

Materiál: Kartonová čtvrtka tmavě modrá A3, bílá rýsovací čtvrtka stejného rozměru, hedvábný papír bílý (např. z papírového ubrousku), barevný modrý papír – stejný odstín jako karton.

Bezpečnost práce:

- Nejsou větší bezpečnostní rizika
- Učitel dohlíží na práci s nůžkami

Užití: Výzdoba třídy, chodby

Učební pomůcka

Postup práce:

- 1) Na bílou čtvrtku si žáci obkreslí tvar panenky, panáčka, podle předem připravené šablony. Žáci si sami vyberou, kterou figurku použijí. Mají k dispozici obrázky lidových krojů, modrotiskové vzory a podle nich se rozhodují sami o své práci.
- 2) Vystřiženou postavičku s rozmyslem a pod dohledem učitele nalepí na modrý karton. Musí pracovat opatrně s lepidlem, aby celá práce zůstala čistá. Pozor na umístění postavy na formátu kartonu – stejné okraje – žáci si musí naměřit.
- 3) Po zaschnutí si žáci podle předloh volí typ kroje a jeho základní vzory. Ty si překreslí na zbytky bílé čtvrtky a zdobí svou postavičku. Použijí také modrý papír tak, aby celkový vzhled práce připomínal modrotisk.
- 4) Hedvábný papír použijeme u panenek na věneček, u panáčků na pírko za kloboučkem. Papírový ubrousek rozdělíme na vrstvy, z jedné si natrháme kousky, pevně je stočíme do roličky a tvarujeme z nich spirálky na růžičky nebo pírko a jiné ozdoby.

Žáci se snaží kopírovat vzory lidového kroje a učí se pracovat s pozitivem a negativem – bílou a modrou plochou.

Hotové práce jsou velmi efektní a pokud je opatříme popiskami, mohou sloužit jako učební pomůcka.

5 SHRNUTÍ, ZÁVĚR

5.1 Evaluace splnění stanoveného cíle diplomové práce

Ve své diplomové práci mimo hlavní téma, upozorňuji na potřebu změn ve vzdělání budoucích učitelů. V mém případě se tato potřeba týká nedostatku vzdělávání v oblasti pracovního vyučování, které je nedílnou součástí RVP a ŠVP základních škol.

Současně jsem také chtěla prezentovat svůj záměr publikovat druhý díl metodické příručky pro učitele 1. – 3. ročníků základních škol, pro výuku pracovní výchovy. Tato příručka by podle mého záměru měla sloužit kolegyním a kolegům jako motivační pomůcka – inspirovat při práci se žáky.

Evaluace jako zpětná vazba může však v tomto případě fungovat pouze tehdy, pokud budou učitelé mou metodickou příručku využívat a zda jim skutečně bude užitečnou.

Názory učitelů, jako odezvu na svou práci budu postupně shromažďovat a mapovat. Využiji jich pak pro zlepšení vlastní práce se žáky.

Cíl své diplomové práce jsem se snažila splnit. Téma, které jsem si zvolila je pro mě osobně velmi důležité. Snažím se rozvíjet své schopnosti pro práci se žáky a umění učit. Není to jednoduchý úkol, vyžaduje hodně trpělivosti, profesionality, empatie³¹ a porozumění. Pokud žáci do své školy chodí rádi, pracují se zájmem, mají dobré vzájemné vztahy a učitel je pro ně nejen autoritou, ale i osobností ke které mají důvěru, je to pro učitele ta nejcennější odměna.

5.2 Doporučení pro doplnění školního vzdělávacího programu

a) **1. ročník** – Doplnit o téma ročních období, spojit se zpěvem, kresbou, malbou, pohádkami, pověstmi. Využít jako motivaci pro práci s různorodým materiálem. Volit již z počátku školního roku společné práce, které učí žáky vzájemné spolupráci, respektu. Naučit žáky ocenit práci druhého. Význam správné výslovnosti, pojmenování, vzájemné oslovování.

b) **2. ročník** - Žáci již zvládají elementární dovednosti, proto je třeba do ŠVP zařazovat náročnější činnosti. Důraz na plánování, organizaci práce, přesnosti, čistotu

---

³¹ *Slovník cizích pojmů a zkratek*

konečného výsledku. Společné projekty pomáhají tvořit kladnou atmosféru třídy. Učit žáky prezentovat své práce, prezentovat sebe.

c) **3. ročník** – Elementární činnosti již nebudou hlavní náplní. Rozvoj kreativity, logického myšlení, plánování, organizace práce, samostatnost a zaměření na řešení problémů. Učit žáky předcházet konfliktům a pokud vzniknou, umět je řešit. Utváření mezilidských vztahů postavených na vzájemné rovnosti a úctě člověka k člověku.

5.3 Závěr

Svou diplomovou práci jsem cíleně zaměřila na problematiku vlivu pracovní výchovy na osobnostní rozvoj žáků prvního stupně Základní školy.

Na rozdíl od Ministerstva školství a některých ředitelů škol, kteří v současné době tento typ vzdělávání ve svých ŠVP ruší, jsem na základě své dlouholeté zkušenosti přesvědčena, že se jedná o zásadní chybu.

MŠMT nemá ve svých vzdělávacích programech pro učitele ZŠ Praktické vyučování vůbec zařazeno.

Pro ředitele škol je pak problematické obsadit kvalifikovaně tento předmět. Podceňují jej v jeho podstatě a významu pro vzdělávání žáků.

Smyslem mé práce je alespoň částečně na tento problém upozornit a svou metodickou příručkou pomoci svým kolegyním a kolegům změnit pohled a přístup k předmětu Praktické vyučování. Přes svou zdánlivou jednoduchost a nedůležitost je pro celostní rozvoj žáků nepostradatelný

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Hrabal Vladimír:** Pedagogicko psychologická diagnostika žáka, SNP Praha, 1989, str. 23
- Belz Horst, Siegrisl Marco:** Klíčové kompetence a jejich rozvíjení, portál Praha, 2011
- Moderní vyučování,** časopis o učitelích a jejich práci, **Dr. Josef Raabe** s.r.o. Praha, duben 2007
- Štefanovič Josef, Greisinger Jaroslav:** Psychologie, Avicenum, Praha. 1985
- Honzíková Jarmila:** Teorie a praxe tvořivosti v pracovní výchově, Pedagogické centrum, Plzeň, 2003
- Srb Vladimír a kol.:** Jak na osobnostní a sociální výchovu?, Občanské sdružení Odysea, Praha, 2007
- Skalková Jarmila:** Obecná didaktika, ISV nakladatelství, Praha 6, 1999
- Hrabal Vladimír ml., Man František, Pavelková Isabella:** Psychologické otázky motivace ve škole, SNP Praha, 1984

SEZNAM PŘÍLOH

- A) Dotazník
- B) Dotazník Listopad 2009
- C) Dotazník Červen 2010
- D) Člověk a svět práce – Pracovní vyučování 1. – 3. ročník
- E) RVP MŠMT, pro základní, speciální a mateřské školy –Pracovní vyučování – charakteristika vyučovacího předmětu – 1. stupeň
- F) Prezentační projekt – Keramický kachel – dokument
- G) Prezentační projekt – Keramický kachel - prezentace

CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ

ABSTRACT

This thesis includes an analysis of the influence of Work Education on the personality development of pupils at primary and middle schools. The authoress uses the method of a research project in cooperation with primary and middle school teachers. She uses cross-curriculum cooperation in the subjects of Primary Science Education, Foreign Language, Music, Art and other subjects including activities in after-school clubs.

The result of this project confirms positive influence of Work Education on the personality development of pupils. It develops their creativity, intellectual abilities and independence. It also motivates pupils to be more active, cooperative, creative, independent, and responsible and to have more interest in school work.

Furthermore, this thesis contains a proposal for a methodical manual created for teachers who teach Work Education at primary and middle schools. This proposal follows up the first Work Education methodical manual for primary and middle school pupils from the Year 4 to Year 6. The authoress published this manual in conjunction with the MŠMT in 2000.

Both methodical manuals create complex work guidelines with examples of pupils' work which are instrumental as an inspirational work aid for teachers regarding the subject matter. In the area of Work Education this is the first methodical manual for teachers, which is helpful for them while assisting pupils in this subject and inspires teachers towards more creative themes.

Člověk a svět práce
Pracovní vyučování
1. – 3. ročník

Dílčí vstupy	Učivo	Poznámky	
- žák: vytváří různé předměty jednoduchými postupy z tradičních i netradičních materiálů	Práce s drobným materiálem	Vlastnosti materiálu (přírodnin, modelovací hmota, papír, karton, textil, drát, folie)	MKV - lidské vztahy /1. roč./
- pracuje podle slovního návodu a předlohy		Pracovní pomůcky a nástroje – funkce a využití	
		Jednoduché pracovní operace a postupy, organizace práce Lidové zvyky, tradice, řemesla	
- zvládá elementární dovednosti a činnosti při práci se stavebnicemi	Konstrukční činnosti	Stavebnice (plošné, prostorové)	
		Práce podle předlohy, jednoduchého náčrtku, slovního návodu	
- pozoruje přírodu a učí se zaznamenávat a zhodnotit výsledky pozorování	Pěstitelské práce	Sledovat změny v příloze podle ročních období, sledovat změny počasí a umět je zaznamenat pomocí jednoduchých symbolů	
- zná a pojmenuje základní druhy nářadí pro zpracování půdy a umí s nimi zacházet		Znát základní podmínky pro pěstování rostlin, půda a její zpracování, výživa rostlin, osivo	
- dodržuje bezpečnost při jejich používání		Pěstování rostlin ze semen v místnosti (okrasné rostliny, léčivky, koření, zelenina aj.)	
- zná rozdíl mezi zeleninou a ovocem		Pěstování pokojových rostlin	
		Rostliny jedovaté Rostliny jako drogy Alergie	
- umí pojmenovat nábytek a spotřebiče v kuchyni	Příprava pokrmů	Základní vybavení kuchyně	
- sestavit jednoduchý jídelníček		Výběr, nákup a skladování potravin	
- zná různé způsoby uchování potravin		Jednoduchá úprava stolu, pravidla správného stolování	
- připravit tabuli pro jednoduché stolování		Technika v kuchyni – historie a význam	
- chová se vhodně při stolování			
Dodržuje zásady bezpečnosti při manipulaci s jednoduchými spotřebiči			

PRACOVNÍ VYUČOVÁNÍ

Charakteristika vyučovacího předmětu – 1. stupeň

Obsahové, časové a organizační vymezení

Vyučovací předmět pracovní vyučování se vyučuje jako samostatný předmět v 1. – 5. ročníku – 1 hodina týdně

Vzdělávání ve vyučovacím předmětu pracovní vyučování:

Žáci se učí pracovat s různými materiály a osvojují si základní pracovní dovednosti a návyky.

Učí se plánovat, organizovat a hodnotit pracovní činnost samostatně i v týmu.

Pracovní vyučování patří do vzdělávacího oboru Člověk a svět práce, který je na 1. Stupni.

Ve všech tematických okruzích jsou žáci soustavně vedeni k dodržování zásad bezpečnosti a hygieny při práci.

Vzdělávací obsah je rozdělen do čtyř okruhů:

Práce s drobným materiálem

- vytváření předmětů z tradičních i netradičních materiálů, poznávání vlastností materiálů
- funkce a využití pracovních pomůcek a materiálů
- jednoduché pracovní postupy a organizace práce
- lidové zvyky, tradice a řemesla

Konstrukční činnosti

- práce se stavebnicemi (plošné, prostorové, konstrukční)
- sestavování modelů
- práce s návodem, předlohou, jednoduchým náčrtem

Pěstitelské práce

- základní podmínky pro pěstování rostlin
- péče o nenáročné rostliny
- pěstování rostlin ze semen
- pozorování přírody, zaznamenávání a hodnocení výsledků pozorování

Příprava pokrmů

- pravidla správného stolování
- příprava tabule pro jednoduché stolování

V pracovním vyučování jsou realizována tato průřezová témata:

MKV

- lidské vztahy

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí žáků

Kompetence k učení

- žáci si osvojují základní pracovní dovednosti a návyky z různých pracovních oblastí, učí se používat vhodné nástroje, nářadí a pomůcky při práci i v běžném životě
- učitel umožňuje žákům používat různé materiály, vhodné nástroje a nářadí
- učitel pozoruje pokrok u všech žáků

Kompetence k řešení problémů

- učitel zadává úkoly způsobem, který umožňuje volbu různých postupů
- žáci promýšlejí pracovní postupy při plnění zadaných úkolů
- učitel se snaží rozvíjet u žáků tvořivost, vede je k uplatňování vlastních nápadů

Kompetence komunikativní

- žáci si rozšiřují slovní zásobu v oblasti pracovních nástrojů, nářadí a pomůcek, učí se popsat postup práce
- učitel vede žáky k užívání správné terminologie

Kompetence sociální a personální

- učitel vede žáky ke spolupráci a vzájemné pomoci
- žáci pracují ve skupině, vytvářejí společné práce, při kterých se učí spolupracovat a respektovat nápady druhých, společně se snaží o dosažení kvalitního výsledku

Kompetence občanské

- učitel vytváří u žáků pozitivní vztah k práci a vede je k odpovědnosti za kvalitu svých i společných výsledků práce
- učitel umožňuje žákům, aby na základě jasných kritérií hodnotili své činnosti nebo výsledky
- učitel umožňuje každému žákovi zažít úspěch

Kompetence pracovní

- učitel vede žáky k dodržování obecných pravidel bezpečnosti a hygieny včetně používání ochranných pracovních prostředků
- učitel vede žáky ke správným způsobům užití materiálu a pracovních nástrojů
- učitel zohledňuje rozdíly v pracovním tempu jednotlivých žáků a podle potřeby žákům v činnostech pomáhá
- žáci správně a zodpovědně zachází s pracovními pomůckami

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

PRÁCE S DROBNÝM MATERIÁLEM

Očekávané výstupy – 1. období

žák

- vytváří jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů
- pracuje podle slovního návodu a předlohy

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- vytváří přiměřenými pracovními operacemi a postupy na základě své představivosti různé výrobky z daného materiálu
- využívá při tvořivých činnostech s různým materiálem prvky lidových tradic

- volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu
- udržuje pořádek na pracovním místě a dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce; poskytne první pomoc při úrazu

Učivo

- vlastnosti materiálu (přírodniny, modelovací hmota, papír a karton, textil, drát, fólie aj.)
- pracovní pomůcky a nástroje – funkce a využití
- jednoduché pracovní operace a postupy, organizace práce
- lidové zvyky, tradice, řemesla

KONSTRUKČNÍ ČINNOSTI

Očekávané výstupy – 1. období

žák

- zvládá elementární dovednosti a činnosti při práci se stavebnicemi

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- provádí při práci se stavebnicemi jednoduchou montáž a demontáž
- pracuje podle slovního návodu, předlohy, jednoduchého náčrtu
- dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc při úrazu

Učivo

- stavebnice (plošné, prostorové, konstrukční), sestavování modelů
- práce s návodem, předlohou, jednoduchým náčrtem

PĚSTITELSKÉ PRÁCE

Očekávané výstupy – 1. období

žák

- provádí pozorování přírody, zaznamená a zhodnotí výsledky pozorování
- pečuje o nenáročné rostliny

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- provádí jednoduché pěstitelské činnosti, samostatně vede pěstitelské pokusy a pozorování
- ošetřuje a pěstuje podle daných zásad pokojové i jiné rostliny
- volí podle druhu pěstitelských činností správné pomůcky, nástroje a náčiní
- dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce; poskytne první pomoc při úrazu

Učivo

- základní podmínky pro pěstování rostlin, půda a její zpracování, výživa rostlin, osivo
- pěstování rostlin ze semen v místnosti, na zahradě (okrasné rostliny, léčivky, koření, zelenina aj.)
- pěstování pokojových rostlin
- rostliny jedovaté, rostliny jako drogy, alergie

PŘÍPRAVA POKRMŮ

Očekávané výstupy – 1. období

žák

- připraví tabuli pro jednoduché stolování
- chová se vhodně při stolování

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- orientuje se v základním vybavení kuchyně
- připraví samostatně jednoduchý pokrm
- dodržuje pravidla správného stolování a společenského chování
- udržuje pořádek a čistotu pracovních ploch, dodržuje základy hygieny a bezpečnosti práce; poskytne první pomoc i při úrazu v kuchyni

Učivo

- základní vybavení kuchyně
- výběr, nákup a skladování potravin
- jednoduchá úprava stolu, pravidla správného stolování
- technika v kuchyni – historie a význam

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

• PREZENTAČNÍ PROJEKT KERAMICKÝ KACHEL

JAK VIDÍM PODZIM

- Vypracovala: Eva Elicharová**

ZÁKLADNÍ INFORMACE O PROJEKTU

TYP PROJEKTU:

- Místo realizace:** školní keramická dílna
- Časová dotace:** Projekt dlouhodobý, rozvržený na celý školní rok - každé roční období má své keramické ztvárnění - kachel
- Počet žáků:** 18, členové keramického kroužku, žáci 1., 2., 3.třídy ZŠ
- Počet činností:** Zaměřeno na výrobu keramických kachlů
- Navržen :** učitelem - návaznost na roční období, mezipředmětové souvislosti

CÍL PROJEKTU

- **Specifické cíle:** a) podpora vztahu k přírodě
uvědomit si jedinečnost změn
b) v přírodě v souvislosti se
změnami ročních období
c) umět rozlišit vkus a nevkus
d) práce s přírodním materiálem
e) vzájemná pomoc, odlišnost
individuálního pohledu
- **Pedagogické záměry:**
  - Využít mezipředmětové vztahy – Prvouka,
propojit znalosti žáků a prohloubit je vlastní
zkušeností
  - Rozvíjení rozumových, motorických
schopností a vlastní kreativy

- Možnost vyzkoušet možnosti, které poskytuje
přírodní materiál
- Rozvíjet smysl pro tvar, barvu
- Rozvíjení osobnostních schopností – trpělivost,
soustředěnost, sociální učení, vzájemnou kooperaci

- **Očekávané výstupy:**

- Poznání radosti z vlastní tvorby
- Získání nových zkušeností a dovedností
- Podchycení zájmu žáků o získávání nových
znalostí a umět je využít
- Aktivizace, motivace žáků
- Zážitek z úspěchu dokončené práce

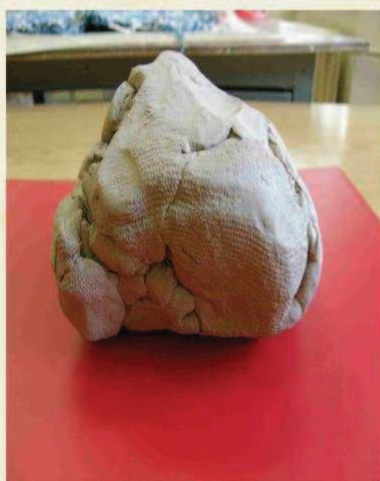
FÁZE PROJEKTU - VÝROBA KERAMICKÉHO KACHLE S PŘÍRODNÍM MOTIVEM

- **A) Přípravná fáze**

Motivace žáků

- *Procházka podzimní přírodou,
nasbírání materiálu*

Materiální příprava

- *Keramická
hlína*

- *Váleček, špachtle, šídlo, nůž, forma, čtverec pro kachel*

- *Umělá podložka*
- *Látková podložka*
- *Voda*

- *Přírodní materiál – větvičky šípku*

Žáci při přípravě keramického kachle

B) Realizační fáze výroby keramického výrobku

- *Z keramické hlíny jsme vyváleli plát 0,5 mm silný*

Hotový přípravný plát hlíny

- *Na plát jsme přiložili formu a vyřízli tvar formy*
- *Hotový tvar krychle*

Na plát jsme přiložili větvičky šípku a vtiskli do hlíny

*Hotové výrobky připravené
k sušení - doba sušení 14 dnů*

První vypálení

- *Vypálení - 800°C*

Glazování

- *Glazovaný kachel vložíme opět do vypalovací pece, kde probíhá vypalování při teplotě - 1 200°C*

Hotový, vypálený, keramický kachel

Hodnocení projektu

- a) Cíle projektu byly splněny. Při procházce podzimní přírodou a sběru materiálu k práci jsme opakovali znalosti o přírodě, vzájemně si pomáhali.
- b) Žáci pracovali se zaujetím a nadšením. Procvičili si nejen svou fantazii, ale také manuální zručnost.
- c) Vypalování keramických výrobků je proces, který v hotovém výsledku přináší řadu překvapení. Děti se velmi těšily. Hotové výrobky byly krásné. Poslouží k prezentaci školy na vánoční výstavě na Karlovarském kraji.